Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 241 — ՇԱԲԱԹ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1884 — (Ն. Տ.) 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 13 ՄՈՒՀԱՐԻՄ 1302

ՊԱՅՄԱՆՔ

Աշխատանքի տարի մէկ անգամի համար 3 զուրուշ. երկու անգամի համար 2 զուրուշ է. աւելի անգամներու համար գատ սակարկութիւն կըլլայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԹՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորատունկեան խան։

Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէին՝

درعلیه ده غلطه خاننده تورادونکیان اداره‌سی

غزته‌سی

40 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ	Համար	Տարեկան	դահեկան	արծաթ	200
»	»	Վեցամսեայ	»	»	100
»	»	Եռամսեայ	»	»	50
»	»	Հատով	»	»	1
Գաւառաց	Համար	Տարեկան	»	»	240
»	»	Վեցամսեայ	»	»	120
»	»	Եռամսեայ	»	»	60
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
»	»	Վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՇԱԲԱԹ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿ

Շատ «փափուկ» վիճակի մէջ ենք։ Մին այն բաղում բաղձանաց ղոչս ալ դասէր Հայ մը անչուշտ կը տածէ՝ պարտի լինել չուտով ազատիլ չափազանց փափուկ վիճակներէ։ Փափուկ առողջութիւն հայերէն կը նշանակէ քիչ. քիչ. քան տկարութիւն։ Փափուկ կացութիւն ալ ոչ-դիւանագիտական այսինքն պարզ ոճով ուրիշ բան ըսել չէ բայց եթէ սովորական կարգէն ուրանոնէն չեղած տարօրէն կացութիւն մը։ Արդ, մեք որ սովորական պայմանաց մէջ արդէն շատ իրաւունք չունէինք գոհ լինելու, յայտնի է թէ չենք կրնար բնաւ գոհութիւն կեղծել երբ այդ սովորական պայմանք ևս ձեռքէ ելած են, և «փափուկ» վիճակ մը վարչային մեքենայն և ազգային գործոց օրինաւոր ընթացքը միանգամայն կասեցուցած է։

Այլ գոհ լինինք թէ ոչ, իրողութիւնն այն է թէ օրուան ազգային կարեւորագոյն գործերն յոյժ փափուկ վիճակի մէջ են։ Ցոյս կայ թէ անիշխանական վիճակէ մը ելնելով կանոնաւոր վիճակի մը մէջ պիտի մտնեն ազգային գործերը։ Բայց այս երկու տարբեր վիճակաց միջեւ փոխանցական միջոց մը կայ, որ՝ իւր բոլոր փափկութեամբ հանդերձ՝ փափաքելի էր զի երկար չի տեւեր։ Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականի «խնդիրը»—զի ասա ևս ունինք գարձեալ խնդիր մը,—բանակցութեանց նիւթ է ազգային և քաղաքական «բարձրագոյն ակմբոց» մէջ։ Բայց դժուարութիւնը Ն. Սրբազնութեան հրաժարելու դիտաւորութեան վրայ չէ. զի կը հաստատենք մեր յառաջագոյն գրածները թէ Ամեն. Տ. Ներսէս Սրբազան լրջապէս և վերջնապէս հրաժարած է, և յայտարարած է թէ Տեղապահի ընտրութեան կը հաւանի՝ այն պայմանաւ միայն որ նախապէս իւր հրաժարական ընդունուի։ Այս պատճառաւ է անչուշտ որ Խառն ժողովոյ կողմէ որոշուած Պատգամաւորութեան պէտք չէ մեկնիլ։ Միւս կողմէ, Բազմական ժողովոյ Վսեմ. Ատենապետը չարթուս մէջ առիթ ունեցաւ տեսնելու Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն, և իմանալու կայսերական կառավարութեան հայեացքն ազգային արդի կացութեան մասին։ Բայց չարթուս մէջ Խառն ժողովոյ չգումարուելէն դիւրին է հետեւցնել թէ խնդիրն հասած չէ այն վերջնական կէտ, ուր Ազգ. Վարչութեան կը մնայ կատարել Սահմանադրութեամբ նախատեսուած պարտականութիւն մը։ Այլ քանի որ Ս. Պատրիարք Հայրը կը հրաժարի, և քանի որ թէ Ն. Սրբազնութեան անձնական առողջութիւն և թէ՛ ազգային գործոց բարւոք ընթացքի մը մէջ մտնելու հաւանականութիւնը կախում ունին այս հրաժարման ընդունելութենէն, մեք մեր մասին հաստատ կը մնանք միշտ այն համոզման վրայ թէ խնդիրն առաւել ևս երկարելու բանաւոր պէտք մը չկայ բնաւ։

Շաբթուս մէջ Քաղաքական ժողով չգումարուեցաւ, ճշդիւ չդիտենք ինչ պատճառաւ։ Բայց երբ Ազգը գործելու կարող վիճակի մէջ Պատրիարք ալ չունի, և հետեւապէս ամեն ընթացիկ խնդիրներ բեռնաւորուած են Քաղաքական ժողովոյ վրայ, փափաքելի էր յոյժ որ Վարչութեան այս կարեւոր ճիւղը կարող լիներ անխափան շարունակել իւր նիստեր, առանց տպաւորութիւն կրելու արտասովոր վիճակի մը փափկութենէն և այլ յարակից անհաճոյ հանգամանքներէն։

* *

Երուսաղեմի Ս. Պատրիարքին և Դատական Նախարար փաշային միջեւ ծանուցեալ տեսակցութեան տեղի ունենալը գրեցինք արդէն։ Այս կարգի դէպքեր ա՛ռչափ խնամով գաղտնի պահուին և ճիշդ այս միջոցիս ո՛չափ ալ ջանքեր լինին գաղտնապահութեան մասին, արդէն իմացուած է թէ Ն. Սրբազնութեան նը. պատակն էր կայսերական կառավարութենէն կարեւոր դումար մը փոխ ուզել ի հաշիւ Երուսաղեմի պարտուց, որ. տեղուներու բարդմամբ կ'ուզի հերքել հետ։ Վսեմ. Հասան Ֆէէմի փաշան խոստացած է խնդիրը ներկայացնել Նախարարաց Խորհրդին, և փափաք յայտնած է որ Ն. Սրբազնութիւն կարող լինի շուտով վերադառնալ յիւր պաշտօնատեղին։—Ազգին ալ փափաքն այս է։ Բայց յայտնի կ'երեւի թէ Նորին Սրբազնութեան համար դժուար է վերադառնալ Երուսաղեմ, ցորչափ պարտուց խնդիրը գո՛նէ կարգադրման ճամբու մէջ չդրուի։ Կը թուի թէ Ազգային Վարչութիւնը, Պատրիարքական տագնապին նոր ի նորոյ յարուցած խնդրովն զբաղելու պատճառաւ, վերջին օրերս չէ կրցած յառաջ վարել սկսուած բանակցութիւնները։ Բայց հարկ անհրաժեշտ է որ խնդիրն Ազգ. ժողովոյ առաջիկայ շաբթուան նստին ներկայացուելու յարմար վիճակի մը մէջ դրուի։ Կայսերական կառավարութիւնը բազմազան և կարեւորագոյն խնդրովք զբաղեալ է ամեն օր, և եթէ Վարչութիւնն ու Երուսաղեմի Ս. Պատրիարքը բացառիկ եռանդ մը ցոյց չտան այս միջոցիս՝ երբ խնդիրը գործնականապէս կը գբաւէ Բ. Դրան ուշադրութիւնը, կրնանք վախնալ թէ տակաւին ամիսներ և գուցէ տարիներ պիտի բոլորին, և Ազգը չպիտի կրնայ գիտնալ թէ ի վերջոյ ի՞նչ եղանակ ընդունուած է Երուսաղեմի պարտքը վճարելու։

* *

Կարնոյ Դեր. Առաջնորդին վերադարձին առթիւ յայտնուած յոյսը թէ Մշոյ Դեր. Առաջնորդին ալ նոյն արտօնութիւն պիտի շնորհուի չատ չանցած՝ տակաւին իրականութիւն չդտաւ, և այսօր չենք գիտեր թէ Դրիգորիս Եպիսկոպոս ե՛րբ պիտի ստանայ դաս արտօնութիւն և ե՛րբ առթի պիտի ունենայ՝ Մուշ վերադառնալով՝ քիչ մը կարգի դնելու սոյն Վիճակի ազգ. խառնաշփոթ գործերը։ Բայց Կայսերական կառավարութեան արդարասիրութենէն կը. նանք ակնկալել թէ չպիտի ուշացնէ այսպիսի հարկաւոր տնօրինութիւն մը, ինչպէս իւր քանի մը հազար դաւառացի հայ հպատակ, որք հոգեւորապէս անդլիա և անխնամ վիճակի մէջ մնացած են այսչափ ատենէ ի վեր։

* *

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Կաթողիկոսական խնդիրը քայլ մ'ևս առաւ, որ ստիճան մ'ևս կը մօտեցընէ զմեզ առաջիկայ ընտրութեան։ Կաւկասոյ կուսակալը պաշտօնապէս ծանոյց Սինոդին թէ Կաթողիկոսական վերջին ընտրութիւնը չեղեալ համարուած է, թէ առաջիկայ գաւառն նոր Կաթողիկոսին ընտրութեան Կայսերական հրաման եղած է, և այս մասին վերջնական որոշումը Սինոդին թողլով հանդերձ՝ յայտնեց թէ ապրիլ ամիսն յարմարագոյն կը համարուի։ Կը թուի թէ Սինոդն ևս այսպէս որոշած է։ Ուստ կառավարութիւնը դարձեալ և դարձեալ կը պնդէ թէ նոր ընտրութիւնը պիտի կատարի ճշդիւ Պալաժենոյ տրամադրած ձեւով։ Կաթողիկոսական ընտրութեան վերաբերեալ առաջիկայ գործողութիւնը պիտի լինի Սինոդին կողմէ շրջաբերական հրաւիրագրոց առաքումը։ Բայց ատոնք կրնան յապաղիլ, և մեռասաներորդ ժամուն զրկուիլ, ինչպէս վերջին ընտրութեան ատեն։ Ռուսոյ և Պարսկաստանի Հայոց ընթացքն որոշուած է։ Նոքա այս անգամ ևս պիտի ընեն ինչ որ վերջին ընտրութեան առթիւ ըրին։ Զարմանք նոր լուր մը, որ հաստատէր յառաջագոյն տրուած այն ծանր լուրը թէ, անգամ մը Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցող Պատուիրակները չվերընտրելու հրաման տրուած է։ Բայց այս տեղեկութեան հետ տրուած ուրիշ ոչ նուազ ծանր լուր մը, թէ ռուս Պրոկուրոր մը պիտի կարգուի յիշեալ ծիսին, հերքուեցաւ չարթուս մէջ։ Իսկ ընդհակառակն այժ կը գտնէ այն կարի անախորժ լուր թէ, Կաւկասոյ ռուս կառավարութիւնը կը պահանջէ հայ վարժարանաց առ ինքն յանձնումը։

Աչքի առջեւ ունենալով մանաւանդ այս դպրոցային խնդիր, որ այնչափ իրաւամբ կը յուզէ մեր Կաւկասոյ ազգայիններ, անհրաժեշտ է յայտարդ ընտրութեան մէջ ևս հոգ տանիլ ընտրելու այնպիսի եկեղեցական մը, որպ հաստատամտութեան և ճարտարութեան կատարելապէս վստահիլ հնար լինի։ Բայց ընտրելի կաթողիկոսին անձէն առաջ ունինք դարձեալ ընտրական եղանակի խնդիրն։ Էջմիածնի ընտրութեան պիտի մասնակցի՞նք թէ ոչ, և ի՞նչ եղանակաւ։—ժամանակիս ծանրագոյն խնդիրն է այս Թուրքիոյ Հայոց համար։ Եթէ փորձենք Պալաժենիայեն մաղուչաի տարբեր եղանակաւ մասնակցիլ, ապահով կրնանք լինել թէ կա՛մ բոլորովին պիտի մերժուինք, և կամ, ձեւական պատճառներով, նոր ընտրութիւնն ևս պիտի չընդունի։ Բայց միւս կողմէ, Թուրքիոյ Հայք միշտ իրաւամբ մերժած են Պալաժենիան, և ցարդ ոչինչ լրած են որ տեղի տայ կասկածելու թէ կրնան ընդունիլ Պալաժենիան։ 1884ի բարեփոխմամբ Թուրքիոյ Հայք որ և է կերպիւ չէին համակերպեր Պալաժենիոյ տրամադրութեանց։ Արդ, կա՛մ ընդունիլ Պալաժենիան, կա՛մ միանգամ ընդ միշտ հրաժարիլ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութեան մասնակցելու իրաւունքէն,—արդարեւ շատ ցաւալի պատահականութիւն մ'է։ Ցուսալի է որ օր մը կարենայ միջին եղր մը գտնուիլ, առժամանակեայ ձեռնպահութեամբ մը, որով Ազգը՝ վերապահելով իւր իրաւունքներ՝ խելացի Կաթողիկոսի մը յանձնէ այս նկատմամբ յարմար կարգադրութիւն մ'ընելը։—Այս ամեն պատահականութեանց վրայ որոշում տալու ժամանակ ունինք դեռ, մանաւանդ եթէ անհոգ կենանք այս ժամանակն օգտակարապէս գործածելու մասին. զի յայտնի է թէ, ցորչափ տեւէ անիշխանական վիճակը, մեր Ազգային ժողովը անհրաժեշտ առաջնորդէ և օժանդակէ մը կը զրկուին այսպիսի ծանրակշիռ խնդրոյ մը յուղման պահուն—Բայց, խնդրոյն վրայ նայելով նոյն վիճակի մէջ ուր կը նեղակայանայ մեզ, և յիշելով թէ՝ Պալաժենիան բոլորովին բառնալու կամ բարեփոխելու ա՛ՆչափՆ խօսքերէն ու ջանքերէն յետոյ, զմեզ այս նկատմամբ յուսեղոյն վիճակի մը մէջ կը տեսնենք. քան 20 տարի առաջ, և այս՝ կարծենք՝ ո՛չ մէկ Հայու յանցանօք, չենք կրնար անգամ մ'ևս չզնդել մեր 221 րդ թղուով յայտնած կարծեաց վրայ թէ, Կաթողիկոսական խնդրոյն մէջ, ինչպէս ուրիշ կարգ մը յարաբերական խնդրոց մէջ, մեր առջեւ եղած գժուարութիւնք կը բխին էլ՛ՔՈՒՐՊԷ մեր Ազգի քաղաքական կացութենէն, և թէ Ազգը տեր չէ իւր ճակատագրոյ, ա՛յն իմաստով որ իւր տրամադրութեան ներքեւ գտնուած գործողութեան միջոցներ չեն զրեր այդ քաղաքական կացութեան վրայ։ Ինչ որ կը զգայուի, կը խորհուի և կ'ուզուի մեր շրջանակայ մէջ՝ տարբեր և հեռաւոր շրջանակի մը մէջ գործող քաղաքական ղորութեան մը վրայ ազդելու բնութիւնը չունի գժբախտապէս։ Եթէ ըստ բաւականին գնահատենք զայս իրողութիւն, պիտի հետեւցնենք՝ ո՛չ թէ մեք ղգալու, խորհելու և որոշելու կարողութիւն չունինք, ո՛չ թէ կը պարտինք լռել միշտ և չգնդատիլ ու տրտունջ չբառնալ բնաւ, այլ թէ իրաւունք չունինք մեր մէջ իսկ որոնելու անպաղողութեան այնպիսի պատճառներ որք իրապէս մեր քաղաքական դիրքէն ծագում կ'առնուն։ Ասոր հակառակը պնդելՆ կը տանի զմեզ ազգային այնպիսի անապարձութեան մը, որ ազգային ուրիշ ամեն թերութենէ աւելի կրնայ վնասաբեր լինել։ Ուր ոնէջ պանՆ ըելՆ՝ ը՞էջե։

* *

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔ

Ահա՛ ուրիշ խնդիր մը, յորում մեր առջեւ եղած անվերջանալի դժուարութեանց բուն պատճառն Ազգին տարբերէն դիրքն է։ Ազգային Վարչութեանց բուն պատճառն Ազգին տարբերէն դիրքն է։ Ազգային Վարչութիւնը գործել կարենալու համար գերբամի պէտք ունի։ Եթէ Վարչութիւն մ'է, ելմտացոյց մը պիտի ունենայ հարկաւ։ Ի բաց առեալ սոսկ բարեգործական հաստատութիւններ, որոց կը նպաստեն բարեգործական ղգացումներ ունեցողները միայն, Վարչութիւն մը պէտք ունի պարտաւորիչ տուրքոց։ Եւ իրօք, ինչ որ Պատրիարքարանը պարտաւորէր կերպիւ ստանալու իրաւունք ունի, կը վճարուի. բայց այս տեսակ ճշմարիտ տրոց քանակութիւնը մեծ չէ։ Աւելի մեծ քանակութիւն մը կը կազմեն այնպիսի տուրքեր որոց վճարումն աւելի կամ նուազ ազգայնոց կամքին թողուած լինելով, տրուած բառն ստոյգ իւր բուն իմաստով չի գործածուիր. զի նուիրագործում մը չունի. այսինքն՝ չվճարողը պատժելու եղանակ մը չկայ։ Այս պատճառաւ, աւելի բանաւոր կը լինէր նոյնէ անուանել զայնս, ինչպէս Սահմանադրութեան թուրքերէն պաշտօնական թարգմանութեան մէջ էՆՈՒ (նպաստ, նուէր) թարգմանուած է միշտ հայերէն բնագրին տՈՒՐՔ բառն։ Այսպէս, բաւի վրայ կը խարենք զմեզ, և «ազգային ընդհանուր տրոց» խօսք կ'ընենք, ուր որ իրօք ընդհանուր Ազգէն ի նպաստ Պատրիարքարանի ծախուց նպաստ մը կամ նուէր մը խնդրելէ աւելի բան մը չենք ըներ։ Անչուշտ կարելի չէ Ազգային Վարչութիւն մը պահել իւր ամեն իրաւասութեամբ ու պարտականութեամբ, ցորչափ վարչային կարողութեան հիմն իսկ այսչափ խախտուած է։ Քաղաքական իշխանութեան միայն յատուկ է պարտաւորիչ տուրք հաւաքել։ Մեր Վարչութիւն այդպիսի յատկանութիւն մը չի կրնար ունենալ բնականապէս։ բայց մեր ազգային բաղձանքն է։—գովելի բաղձանք արդարեւ,— նոյնչափ կանոնաւորութիւն տեսնել Պատրիարքարանի Վարչութեան մէջ, որչափ եթէ քաղաքական իշխանութեան մը պէս հաստատի ապահով միջոցներ ունենար։ Ամենայն իրաւամբ կրնանք զարմանալ այն ազգայնոց դէմ, որք տարեկան մէկ երկու մէ՛ճիտիէ «ազգային տուրք» վճարել կը դանան։ բայց իմաստասիրաբար խորհելով, անչուշտ կը գտնենք

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼԻՒ

)(69)(

ՅՈՒՐՔԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱՆՈՎ

ՊԱՐՈՆ ԼԸԲՈՒԻ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՒ ԻՆՔԶԻՆՔ ԿԸ ԾԱՆՕԹԷ

ԺԲ.

Մարդուն վրայ յարձակեր է.ք, նա լ պաշտպաներ է ինքզինք . . . կատաղի կռուոյ մը հետքեր տեսնուած են . . . : Դուք անկէ աւելի երիտասարդ և կորովի լինելով, մինչեւ մառանին դուռը քշեր է.ք զայն, և աղատելով զձեզ անոր ձեռքէն, հարուած մը աքուեր է.ք անոր գլխուն, միակ հարուած մը։

Լուի Լ.ք.ոք պատասխան չտուաւ։ Հարցաքննութեան սկիզբէն ի վեր առաջին անգամ էր որ կը կասէր իւր անզգածութենէն։

—Խօսեցէ՛.ք, ըսաւ նախագահն, որ նշմարած էր անոր չփոթումն։ Այսպէս չեղա՞ւ։

Լ.ք.ոք դարձեալ լուռ կեցաւ։

—Թերեւս ամբաստանութեան կարծածին չափ մեղաւոր չե.ք դուք։ Ձեր հակառակորդը կրնայ ծանրապէս թշնամանած լինիլ ձեզ . . . ապտակ զարկած լինիլ ձեր երեսին . . . : Դուք ալ արդէն կրկոտ, ցասկոտ . . . թշնամանքը բոլորովին զայրացուցած է ձեզ... կռիւ ծագեր . . . կռիւ մը, զոր դուք չե.ք գրգռած . . . և վերջապէս չկրնալով դիմանալու կայսերական կառավարութեան հայեացքն ազգային արդի կացութեան մասին։ Բայց չարթուս մէջ Խառն ժողովոյ չգումարուելէն դիւրին է հետեւցնել թէ խնդիրն հասած չէ այն վերջնական կէտ, ուր Ազգ. Վարչութեան կը մնայ կատարել Սահմանադրութեամբ նախատեսուած պարտականութիւն մը։ Այլ քանի որ Ս. Պատրիարք Հայրը կը հրաժարի, և քանի որ թէ Ն. Սրբազնութեան անձնական առողջութիւն և թէ՛ ազգային գործոց բարւոք ընթացքի մը մէջ մտնելու հաւանականութիւնը կախում ունին այս հրաժարման ընդունելութենէն, մեք մեր մասին հաստատ կը մնանք միշտ այն համոզման վրայ թէ խնդիրն առաւել ևս երկարելու բանաւոր պէտք մը չկայ բնաւ։

Շաբթուս մէջ Քաղաքական ժողով չգումարուեցաւ, ճշդիւ չդիտենք ինչ պատճառաւ։ Բայց երբ Ազգը գործելու կարող վիճակի մէջ Պատրիարք ալ չունի, և հետեւապէս ամեն ընթացիկ խնդիրներ բեռնաւորուած են Քաղաքական ժողովոյ վրայ, փափաքելի էր յոյժ որ Վարչութեան այս կարեւոր ճիւղը կարող լիներ անխափան շարունակել իւր նիստեր, առանց տպաւորութիւն կրելու արտասովոր վիճակի մը փափկութենէն և այլ յարակից անհաճոյ հանգամանքներէն։

* *

Երուսաղեմի Ս. Պատրիարքին և Դատական Նախարար փաշային միջեւ ծանուցեալ տեսակցութեան տեղի ունենալը գրեցինք արդէն։ Այս կարգի դէպքեր ա՛ռչափ խնամով գաղտնի պահուին և ճիշդ այս միջոցիս ո՛ռչափ ալ ջանքեր լինին գաղտնապահութեան մասին, արդէն իմացուած է թէ Ն. Սրբազնութեան նպատակն էր կայսերական կառավարութենէն կարեւոր դումար մը փոխ ուզել ի հաշիւ Երուսաղեմի պարտուց, որք տեղուներու բարդմամբ կ'ուզի հերքել։ Վսեմ. Հասան Ֆէէմի փաշան խոստացած է խնդիրը ներկայացնել Նախարարաց Խորհրդին, և փափաք յայտնած է որ Ն. Սրբազնութիւն կարող լինի շուտով վերադառնալ յիւր պաշտօնատեղին։—Ազգին ալ փափաքն այս է։ Բայց յայտնի կ'երեւի թէ Նորին Սրբազնութեան համար դժուար է վերադառնալ Երուսաղեմ, ցորչափ պարտուց խնդիրը գո՛նէ կարգադրման ճամբու մէջ չդրուի։ Կը թուի թէ Ազգային Վարչութիւնը, Պատրիարքական տագնապին նոր ի նորոյ յարուցած խնդրովն զբաղելու պատճառաւ, վերջին օրերս չէ կրցած յառաջ վարել սկսուած բանակցութիւնները։ բայց հարկ անհրաժեշտ է որ խնդիրն Ազգ. ժողովոյ առաջիկայ շաբթուան նստին ներկայացուելու յարմար վիճակի մը մէջ դրուի։ Կայսերական կառավարութիւնը բազմազան և կարեւորագոյն խնդրովք զբաղեալ է ամեն օր, և եթէ Վարչութիւն ու Երուսաղեմի Ս. Պատրիարքը բացառիկ եռանդ մը ցոյց չտան այս միջոցիս՝ երբ խնդիրը գործնականապէս կը գբաւէ Բ. Դրան ուշադրութիւնը, կրնանք վախնալ թէ տակաւին ամիսներ և գուցէ տարիներ պիտի բոլորին, և Ազգը չպիտի կրնայ գիտնալ թէ ի վերջոյ ի՞նչ եղանակ ընդունուած է Երուսաղեմի պարտքը վճարելու։

* *

Կարնոյ Դեր. Առաջնորդին վերադարձին առթիւ յայտնուած յոյսը թէ Մշոյ Դեր. Առաջնորդին ալ նոյն արտօնութիւն պիտի շնորհուի չատ չանցած՝ տակաւին իրականութիւն չդտաւ, և այսօր չենք գիտեր թէ Գրիգորիս Եպիսկոպոս ե՛րբ պիտի ստանայ դաս արտօնութիւն և ե՛րբ առթի պիտի ունենայ՝ Մուշ վերադառնալով՝ քիչ մը կարգի դնելու սոյն Վիճակի ազգ. խառնաշփոթ գործերը։ Բայց Կայսերական կառավարութեան արդարասիրութենէն կը. նանք ակնկալել թէ չպիտի ուշացնէ այսպիսի հարկաւոր տնօրինութիւն մը, ինչպէս իւր քանի մը հազար դաւառացի հայ հպատակ, որք հոգեւորապէս անդլիա և անխնամ վիճակի մէջ մնացած են այսչափ ատենէ ի վեր։

* *

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Կաթողիկոսական խնդիրը քայլ մ'ևս առաւ, որ ստիճան մ'ևս կը մօտեցընէ զմեզ առաջիկայ ընտրութեան։ Կաւկասոյ կուսակալը պաշտօնապէս ծանոյց Սինոդին թէ Կաթողիկոսական վերջին ընտրութիւնը չեղեալ համարուած է, թէ առաջիկայ գաւառն նոր Կաթողիկոսին ընտրութեան Կայսերական հրաման եղած է, և այս մասին վերջնական որոշումը Սինոդին թողլով հանդերձ՝ յայտնեց թէ ապրիլ ամիսն յարմարագոյն կը համարուի։ Կը թուի թէ Սինոդն ևս այսպէս որոշած է։ Ուստ կառավարութիւնը դարձեալ և դարձեալ կը պնդէ թէ նոր ընտրութիւնը պիտի կատարի ճշդիւ Պալաժենիոյ տրամադրած ձեւով։ Կաթողիկոսական ընտրութեան վերաբերեալ առաջիկայ գործողութիւնը պիտի լինի Սինոդին կողմէ շրջաբերական հրաւիրագրոց առաքումը։ Բայց ատոնք կրնան յապաղիլ, և մեռասաներորդ ժամուն զրկուիլ, ինչպէս վերջին ընտրութեան ատեն։ Ռուսոյ և Պարսկաստանի Հայոց ընթացքն որոշուած է։ Նոքա այս անգամ ևս պիտի ընեն ինչ որ վերջին ընտրութեան առթիւ ըրին։ Զարմանք նոր լուր մը, որ հաստատէր յառաջագոյն տրուած այն ծանր լուրը թէ, անգամ մը Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցող Պատուիրակները չվերընտրելու հրաման տրուած է։ Բայց այս տեղեկութեան հետ տրուած ուրիշ ոչ նուազ ծանր լուր մը, թէ ռուս Պրոկուրոր մը պիտի կարգուի յիշեալ ծիսին, հերքուեցաւ չարթուս մէջ։ Իսկ ընդհակառակն այժ կը գտնէ այն կարի անախորժ լուր թէ, Կաւկասոյ ռուս կառավարութիւնը կը պահանջէ հայ վարժարանաց առ ինքն յանձնումը։

Աչքի առջեւ ունենալով մանաւանդ այս դպրոցային խնդիր, որ այնչափ իրաւամբ կը յուզէ մեր Կաւկասոյ ազգայիններ, անհրաժեշտ է յայտարդ ընտրութեան մէջ ևս հոգ տանիլ ընտրելու այնպիսի եկեղեցական մը, որպ հաստատամտութեան և ճարտարութեան կատարելապէս վստահիլ հնար լինի։ Բայց ընտրելի կաթողիկոսին անձէն առաջ ունինք դարձեալ ընտրական եղանակի խնդիրն։ Էջմիածնի ընտրութեան պիտի մասնակցի՞նք թէ ոչ, և ի՞նչ եղանակաւ։—ժամանակիս ծանրագոյն խնդիրն է այս Թուրքիոյ Հայոց համար։ Եթէ փորձենք Պալաժենիայեն մաղուչաի տարբեր եղանակաւ մասնակցիլ, ապահով կրնանք լինել թէ կա՛մ բոլորովին պիտի մերժուինք, և կամ, ձեւական պատճառներով, նոր ընտրութիւնն ևս պիտի չընդունի։ Բայց միւս կողմէ, Թուրքիոյ Հայք միշտ իրաւամբ մերժած են Պալաժենիան, և ցարդ ոչինչ լրած են որ տեղի տայ կասկածելու թէ կրնան ընդունիլ Պալաժենիան։ 1884ի բարեփոխմամբ Թուրքիոյ Հայք որ և է կերպիւ չէին համակերպեր Պալաժենիոյ տրամադրութեանց։ Արդ, կա՛մ ընդունիլ Պալաժենիան, կա՛մ միանգամ ընդ միշտ հրաժարիլ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութեան մասնակցելու իրաւունքէն,—արդարեւ շատ ցաւալի պատահականութիւն մ'է։ Ցուսալի է որ օր մը կարենայ միջին եղր մը գտնուիլ, առժամանակեայ ձեռնպահութեամբ մը, որով Ազգը՝ վերապահելով իւր իրաւունքներ՝ խելացի Կաթողիկոսի մը յանձնէ այս նկատմամբ յարմար կարգադրութիւն մ'ընելը։—Այս ամեն պատահականութեանց վրայ որոշում տալու ժամանակ ունինք դեռ, մանաւանդ եթէ անհոգ կենանք այս ժամանակն օգտակարապէս գործածելու մասին. զի յայտնի է թէ, ցորչափ տեւէ անիշխանական վիճակը, մեր Ազգային ժողովը անհրաժեշտ առաջնորդէ և օժանդակէ մը կը զրկուին այսպիսի ծանրակշիռ խնդրոյ մը յուղման պահուն—Բայց, խնդրոյն վրայ նայելով նոյն վիճակի մէջ ուր կը նեղակայանայ մեզ, և յիշելով թէ՝ Պալաժենիան բոլորովին բառնալու կամ բարեփոխելու ա՛ՆչափՆ խօսքերէն ու ջանքերէն յետոյ, զմեզ այս նկատմամբ յուսեղոյն վիճակի մը մէջ կը տեսնենք. քան 20 տարի առաջ, և այս՝ կարծենք՝ ո՛չ մէկ Հայու յանցանօք, չենք կրնար անգամ մ'ևս չզնդել մեր 221 րդ թղուով յայտնած կարծեաց վրայ թէ, Կաթողիկոսական խնդրոյն մէջ, ինչպէս ուրիշ կարգ մը յարաբերական խնդրոց մէջ, մեր առջեւ եղած գժուարութիւնք կը բխին էլ՛ՔՈՒՐՊԷ մեր Ազգի քաղաքական կացութենէն, և թէ Ազգը տեր չէ իւր ճակատագրոյ, ա՛յն իմաստով որ իւր տրամադրութեան ներքեւ գտնուած գործողութեան միջոցներ չեն զրեր այդ քաղաքական կացութեան վրայ։ Ինչ որ կը զգայուի, կը խորհուի և կ'ուզուի մեր շրջանակայ մէջ՝ տարբեր և հեռաւոր շրջանակի մը մէջ գործող քաղաքական ղորութեան մը վրայ ազդելու բնութիւնը չունի գժբախտապէս։ Եթէ ըստ բաւականին գնահատենք զայս իրողութիւն, պիտի հետեւցնենք՝ ո՛չ թէ մեք ղգալու, խորհելու և որոշելու կարողութիւն չունինք, ո՛չ թէ կը պարտինք լռել միշտ և չգնդատիլ ու տրտունջ չբառնալ բնաւ, այլ թէ իրաւունք չունինք մեր մէջ իսկ որոնելու անպաղողութեան այնպիսի պատճառներ որք իրապէս մեր քաղաքական դիրքէն ծագում կ'առնուն։ Ասոր հակառակը պնդելՆ կը տանի զմեզ ազգային այնպիսի անապարձութեան մը, որ ազգային ուրիշ ամեն թերութենէ աւելի կրնայ վնասաբեր լինել։ Ուր ոնէջ պանՆ ըելՆ՝ ը՞էջե։

* *

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔ

Ահա՛ ուրիշ խնդիր մը, յորում մեր առջեւ եղած անվերջանալի դժուարութեանց բուն պատճառն Ազգին տարբերէն դիրքն է։ Ազգային Վարչութեանց բուն պատճառն Ազգին տարբերէն դիրքն է։ Ազգային Վարչութիւնը գործել կարենալու համար գերբամի պէտք ունի։ Եթէ Վարչութիւն մ'է, ելմտացոյց մը պիտի ունենայ հարկաւ։ Ի բաց առեալ սոսկ բարեգործական հաստատութիւններ, որոց կը նպաստեն բարեգործական ղգացումներ ունեցողները միայն, Վարչութիւն մը պէտք ունի պարտաւորիչ տուրքոց։ Եւ իրօք, ինչ որ Պատրիարքարանը պարտաւորէր կերպիւ ստանալու իրաւունք ունի, կը վճարուի. բայց այս տեսակ ճշմարիտ տրոց քանակութիւնը մեծ չէ։ Աւելի մեծ քանակութիւն մը կը կազմեն այնպիսի տուրքեր որոց վճարումն աւելի կամ նուազ ազգայնոց կամքին թողուած լինելով, տրուած բառն ստոյգ իւր բուն իմաստով չի գործածուիր. զի նուիրագործում մը չունի. այսինքն՝ չվճարողը պատժելու եղանակ մը չկայ։ Այս պատճառաւ, աւելի բանաւոր կը լինէր նոյնէ անուանել զայնս, ինչպէս Սահմանադրութեան թուրքերէն պաշտօնական թարգմանութեան մէջ էՆՈՒ (նպաստ, նուէր) թարգմանուած է միշտ հայերէն բնագրին տՈՒՐՔ բառն։ Այսպէս, բաւի վրայ կը խարենք զմեզ, և «ազգային ընդհանուր տրոց» խօսք կ'ընենք, ուր որ իրօք ընդհանուր Ազգէն ի նպաստ Պատրիարքարանի ծախուց նպաստ մը կամ նուէր մը խնդրելէ աւելի բան մը չենք ըներ։ Անչուշտ կարելի չէ Ազգային Վարչութիւն մը պահել իւր ամեն իրաւասութեամբ ու պարտականութեամբ, ցորչափ վարչային կարողութեան հիմն իսկ այսչափ խախտուած է։ Քաղաքական իշխանութեան միայն յատուկ է պարտաւորիչ տուրք հաւաքել։ Մեր Վարչութիւն այդպիսի յատկանութիւն մը չի կրնար ունենալ բնականապէս։ բայց մեր ազգային բաղձանքն է։—գովելի բաղձանք արդարեւ,— նոյնչափ կանոնաւորութիւն տեսնել Պատրիարքարանի Վարչութեան մէջ, որչափ եթէ քաղաքական իշխանութեան մը պէս հաստատի ապահով միջոցներ ունենար։ Ամենայն իրաւամբ կրնանք զարմանալ այն ազգայնոց դէմ, որք տարեկան մէկ երկու մէ՛ճիտիէ «ազգային տուրք» վճարել կը դանան։ բայց իմաստասիրաբար խորհելով, անչուշտ կը գտնենք

(Շարունակելի)

որ ուրիշ ամեն թերակիրթ ժողովրդոց մէջ եւս պիտի կրնային շատեր դըտնուիլ այսպիսի զանցաւորութեան մը մէջ, եթէ անոնցմէ պահանջուած տուրքն եւս լինէր նոյնչափ կամաւոր, կամ վըճարողաց բարի խղճին թողուած, և եթէ տրոց դանձումը պատիժ կարենալ տալու զգացմամբ դիւրացած չլինէր։ Հաւանօրէն մեք երբեք չպիտի կրնանք քնել զայս։ դի մեր քաղաքական վիճակ թոյլատու չէ այդմ։ և այսպէս պարբերաբար պիտի լսենք «ազգային տրոց» անվճար մնալուն դէմ պաշտօնական դանդատներ, մինչեւ որ Հայք, գերազանց կրթութեամբ մը, ոտանան պարտականութեան այնպիսի նուրբ զգացումներ, որ դիմեան ազգային կամաւոր տուրքերը վճարել նոյնչափ կանոնաւորապէս որչափ այն քաղաքական պարտաւորիչ տուրքեր, որոց վճարումէն եւ չէին կրնար կենալ առանց պատժոց կամ նիւթական վնասուց։

* * *

Այս դիտողութեանց առիթ կուտայ Ցնտեսական Խորհրդոյ մէկ դանդատն որ երեւցաւ մեր երեկի թերթով։ Խորհուրդը, տեսնելով որ ազգային տրոց հաւաքիչք չատ տեղ բան մը չդանձէլ զատ նաեւ անարդանօք կ'ընդունուին, ցաւ ի սրտէ կը ծանուցանէ այս իրողութիւն, և կ'որոշէ որ եկեղեցեաց բեմերէն հրաւէր կարգացուի ազգայնոց պարտականութեան։

Կը յուսանք թէ Քարոզիչ Հարք սիրով և խնամով պիտի կատարեն Ցնտեսական Խորհրդոյ յանձնարարութիւնն, և թէ ազգայինք ո՛չ միայն պարտականութեան, այլ նաեւ քիչ մը վերնանձնութեան զգացում ցոյց պիտի տան՝ վճարելով ազգային տուրքն գոյացեալ իրենց պարտքեր։ Արդարեւ, երբ քաղաքական իշխանութեան տուրքերը կանոնաւորապէս կը վճարենք, զի կը վախնանք բանտէ կամ տուգանքէ, վերհանձնութեան հակառակ է զլանալ ազգային իշխանութեան իրաւունքն, այն միակ պատճառաւ զի բանտ մը չկայ Պատրիարքարանի մէջ, ո՛չ ալ հին բարի ժամանակաց ֆալաքան։ Անոնք իսկ որ ամենէն աւելի անտարբեր են ազգային գործերու, դիտեն սակայն թէ Թուրքիոյ Հայք կարօտ են ազգային իշխանութեան մը, և թէ այսպիսի իշխանութիւն մը չի կրնար պաշտօնավարել՝ ցորչափ որոշեալ ինչ ինչ տուրքեր չվճարուին նոյնչափ կանոնաւորապէս, որչափ ո՛և է քաղաքական իշխանութեան տուրքերն։ Այս բնաբանի վրայ շատ անգամ գրուած է, և վհատեցուցիչ է տեսնել թէ ազգային պարտաճանաչութեան զգացումն այսչափ քիչ յառաջդիմութիւն կ'ընէ նոյն իսկ Կ. Պոլսոյ Հայոց մէջ։ Բայց այս ուղղութիւն աղեւտարեր է։ Ադով կը ջլատենք ամեն Վարչային ոյժ, կը կասեցնենք ամեն մտքի մը որ կեդրոնական Վարչութենէն պարտի տրուիլ ազգային բարեկարգմանց գործին, օտարաց առջեւ ալ կը տկարացնենք ազգային իշխանութեան զօրութիւնն ու արժանապատուութիւնն, և Պատրիարքարանի մը անունը միայն կը թողունք, իբրեւ կեդրոն Թուրքիոյ Հայոց Վարչութեան։ Բայց քիչ մ'ուշի պարտաճանաչութեամբ, մեր ազգայինք պարտէին ցոյց տալ գործնականապէս թէ կը գնահատեն ազգային իշխանութեան մը զօրութիւնն, ո՛չափ ալ բարոյական լինի միայն, և կը փափաքին պահպանման այն կարեւոր առանձնաշնորհմանց զորս Թուրքիոյ Հայք կը վայելեն՝ ներքին վարչութիւն մ'ունենալու և իրենց ազգային–եկեղեցական գործերն ինքնօրինաբար կառավարելու մասին։

Այս ամեն ծանրակշիռ նկատողութեամբ, փափաքելի էր յոյժ որ Ցնտեսական Խորհրդոյ նոր հրաւէրը պատչաճ պատասխան մը ստանար հայ ժողովրդէն։

* * *

ՅԱՒԵԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

Զամիչ Յովհաննէս էֆէնտիի մահն երկու տարբեր պատճառներով բացառապէս ցաւ կը պատճառէ մեզ։ Նա հմուտ, կարող և արժանաւոր պաշտօնատար մ'էր, իբրեւ քաջ երմուգէտ, տնտեսագէտ ու հաշուագէտ. միանգամայն Հայ հռոմէական հասարակութեան ազատամիտ մասին կը վերաբերէր, իբրեւ Հակահասուկեան։ Իւր պաշտօնավարութիւն պատիւ կը բերէ Օսմանեան Ցէրուութեան ծառայութեան մէջ գտնուող հայ պաշտօնատարաց դասուն։ Կառավարութիւնն, ամեն անգամ որ տնտեսական և երմտական խնդիր մ'ունենար, Զամիչ Յովհաննէս էֆէնտիի գործակցութիւնն անհրաժեշտ դարձած էր։ Անդամ և նախագահ եղած է երմտական բարձր խորհրդոց. հանրագուտ չինութեանց և առեւտրական գործոց նախարարի կարեւորագոյն պաշտօններ վարած է, և մինչեւ իւր կենաց վերջին օրը կը շարունակէր այս այլ եւ այլ հանգամանօք թանկագին ծառայութիւններ մատուցանել կառավարութեան, որուն ամենէն հաւատարիմ ու խղճամիտ պաշտօնատարներէն մին եղած է միշտ։ Իբրեւ մարդ, օժտեալ էր բարձրագոյն կրթութեամբ մը, յորում տնտեսագիտութիւն եւ երմտագիտութիւն իւր մասնագիտութիւն էին։ Այս գիտութեանց վրայ իւր ստացած խորին հմտութեամբ, ու փորձառական դանդաղութեամբք, Զամիչ Յովհաննէս էֆէնտի կարող էր պատիւ բերել որ եւ է եւրոպական վարչութեան։

Հանգուցեալը կը պատկանէր հայ հռոմէական հասարակութեան այն ազատամիտ հայասէր մասին, որոյ քով ազգային զգացումնք չեն մարած, որ հոգ կը տանի հայ լեզուի մշակման ու գործածութեան, եւ Հայ կաթոլիկ Եկեղեցւոյ առանձնաշնորհումները կը պաշտպանէ ընդդէմ Վատիկանի ոտնձգութեանց։ Հակահասուկեան անունը ժամանակագրական սխալ մ'է այլ եւս։ բայց հակահասուկեան գաղափարք միշտ գոյութիւն ունին եւ պիտի ունենան։ Ցորչափ Պապական գրասիւնը կոյր հնազանդութիւն պահանջէ իւր հրամանաց եւ Քրիստոսաբարոյութեան, ցորչափ հռոմէադաւան կղերին ձգտումը լինի ազգային զգացումը ջնջել իւր հետեւողաց սրտին մէջ, եւ ցորչափ այս օրինակ քանքեր ի հանդէս գան ազգային կեդրոնի մը մօտ, հարկաւ պիտի գտնուին միշտ ազգասէր Հայ կաթոլիկներ, որք այդպիսի հակազգային ուղղութեան մը դէմ պիտի երեն, եւ չպիտի լքանեն ազգային պարտականութիւններն եւ ազգային–եկեղեցական ինքնօրինութեան գաղափարը։ Զամիչ Յովհաննէս էֆէնտի, իբրեւ ջերմ հակահասուկեան, իւր բոլոր կեանց մէջ հաւատարիմ մնաց այս գաղափարին։ Այս այնպիսի հանգամանք մ'է, զոր Ազգին մեծամասնութիւնը չատ սիրով կը գնահատէ հռոմէական ազգայնոյ մը վրայ։ Եթէ փափաքելի է որ Տէրութիւնը միշտ ունենայ Զամիչ Յովհաննէս էֆէնտիի նման բարձրաստիճան պաշտօնատարներու պետական մարդեր, ո՛չ նուազ փափաքելի է որ Հայ կաթոլիկ հասարակութեան մէջ մեծամասնութիւն կազմեն հետեւողներ նորա ուղղութեան իբրեւ անդամ Հայ Ազգին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գոհութեամբ կը լսենք, թէ Բաղէշի կուսակալ Վսեմ. Ֆիքրի փաշա բարեհաճեր է յատկապէս երկու պաշտօնական զրկել Խիզան, անաչառութեամբ քննելու համար ըստը ամ՝ դանդատներն, որ վերջին ժամանակներս կը լսուին տեղւոյն ազգայնոց կողմանէ, և որոց համար՝ Ազիզամարայ Ս. Կամբոլիկոսն ալ Բաղէշի կուսակալութեան ուշադրութիւնն ու անօրինութիւնը խնդրած է յատկապէս։

Ազգային Վարչութեան Քաղաքական ժողովը մեներս կայսերական կառավարութենէն յանձնարադիր խրդրած էր Պիլէճիկի և Բաղէշի առաջնորդական փոխանորդաց համար, առ տեղական կառավարութիւնս, Խնդրուած յանձնարարադիրը այս շարթու Բ. Դրան Պատրիարքարան հասած լինելով, պիտի զրկուին առ Դեր. Տ. Յովսէփ Ծ. վարդապետ Սարաճեան՝ առաջնորդական փոխանորդն Պիլէճիկի, և առ Դեր. Տ. Մեսրոպ Ծ. վարդապետ Մոկացեան՝ առաջնորդական փոխանորդն Բաղէշի։

Յունաց Ս. Պատրիարքն փոխադարձ այցելութեան դնաց առ Ս. Պատրիարքն Հռոմէական ազգայնոց։

Զարշամպայի ազգայինք կը շարունակեն հեռագրեր ու հանրագիր զրկել Պատրիարքարան, և թախանձանօք կը պահանջեն որ չարշամպայի վիճակն Տբրապիզոնէն բաժնուելով առաջնորդական պաշտօնն յանձնուի Դեր. Տ. Մամբրէ Ծ. վարդապետի։ Այս չարթու ալ այսպիսի գրեր հասան Պատրիարքարան, որոց վրայ Ազգային Վարչութիւնն ի հարկէ պիտի փութայ անօրինել զարժանն։

Վսեմ. Զամիչ Յովհաննէս էֆէնտիի յուղարկաւորութեան հանդէսը մեծ շքով և ամենայն բարեկարգութեամբ կատարուեցաւ երէկ։ Ինչպէս կանխաւ ծանուցուած էր, ժամը 5ին Շիրքէթի թիւ 18 շրջենաւը կամուրջէն մեկնելով, Արնաւուտ գիւղի նաւամատոյցը գնաց, յուղարկաւորները և դագաղը փոխադրելու համար։ Թուն բարձրութիւն ազգայնոց և օտարազգեաց խրբնուած էր հանդուցելոյն բնակարանին մէջ։ Արնաւուտ գիւղի հայ և յոյն վաճառականաց և սեղանաւորաց խումբ մը, ինչպէս նաև թաղին հայ և յոյն բնակիչք մասնաւոր յարգանաց և ցաւակցութեան ցոյցեր ըրին։ Գուրուչէշմէի Յունաց իգական վարժարանի տանուներու աշակերտուհիք սպիտակ զգեստներով և պսակօք, դագաղին մօտ եկած էին. նմանապէս պսակներ զրկուած էին Բէօշէ օղլու Յակոբ էֆէնտիի, և այլ երեւելեաց կողմէ։ Արնաւուտգիւղի յունական եկեղեցիին քահանայք և դպիրք թափոր կազմած, ճոխ հանդերձներով և խաչ ու Աւետարան ի ձեռին, հանդուցելոյն բնակարանը գնացին և հոգեհանգըստեան աղօթք կարդացին։ Արնաւուտ գիւղի նաւամատոյցը, յոյն երեցը բանախօսութիւն մ'ընելով, դրուատեց հանգուցելոյն արժանիքն և կնանքը։ Ապա դագաղը շքեղնու փոխադրուեցաւ, հետեւորդութեամբ խուռն բազմութեան յուղարկաւորաց։ Ս. և Զ. շրջանակի թաղապետութեանց պաշտօնեայներն, ինչպէս նաև Բ. Դրան սենեկապետք և չաւուշներ համազգեստիւք կեցած էին ճամբուն երկու կողմն ուր խռնուած էր մեծ բազմութիւն։

Երբ շքեղնուը կամուրջ հասաւ, գադաղակիրք ուսերնուն վրայ բարձին դագաղն որ, արծաթապատ թաւշեայ ճոխ սնտուկի մը մէջ դրուած էր և ծոպերէն բռնած էին հանգուցելոյն բարեկամք և մտերիմք։ Թիւնէլի գլուխը դագաղը կառք դրուեցաւ։ Եւ երբ հասան մեր Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյն առջեւ, կանգ տուին, և երեք քահանայք ոսկեհուռ չուրջառքը ըզգեստաւորեալ դուրս ելնելով, աւետարան կարդացին և աղօթքներ կատարեցին։ Աւետարանի ընթերցման միջոցին պատրաստուած նոր հրահանգն, որպէս զի 31 աւուր պայմանաժամու մէջ չրջաբերուած դանձանակներն ներկայացուելով ի Պատրիարքարան՝ նոյն հրահանգին տրամադրած պայմաններն ի գործ դրուին։ Արդ՝ Ցնտեսական խորհուրդն ներկայ ծանուցմամբ հարկ կը համարի յայտարարել վերջապէս թէ սահմանեալ պայմանաժամին լրումէն, այսինքն ներկայ ամսոյ 28էն յետոյ չրջաբերութենէ պիտի դադրին և գրաւուին անվիճայէս այն դանձանակներն, որ արտօնեալ չեն ըստ տրամադրութեան նոր հրահանգի։ ԿՆԻԲ

Կ. Պոլիս 18 հոկտ. 1884

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

1884 Հոկտեմբեր 20

Պարսկական–Ռիւսիա

Քաղաքական Ցնտութիւն.—(Բ.) Քաղաքական կուսակցութիւններն յԵւրոպա և յԱմերիկա։ — Բ. Բ.

Այցելութիւն մը ի Կոստ. Անապատ.—Շահէն.

Բանասաստեղծական. Ոսկի Զկնիկ (Պուշկինի).—Գասպարեանի.

Վէպ.—Մատէնի մեղքը. (Բէլ Ալլան)։ Թարգմանութիւն։

Քաղուած շաբաթական լրոց.— Արտաքին, Ներքին, Ազգային։

Սիմոն Լ Մաքէ — (Կղեմիէ տը Մօնթէրէն) Թարգմանութիւն Մ. Զօրանեան։

Ա Զ Դ

Գործի մէջ փորձառու երիտասարդ մը կը փափաքի պաշտօն մը գտնել մայրաքաղաքին մէջ կամ դրսերը։ Դիմէ Տոմարակալութիւն, Ֆրանսերէն և Հայերէն լեզուներով նամակագրութիւն։ Զեռնհաս է նաեւ վաճառատան մը ներկայացուցիչը լինելու։ Ունի լաւ յանձնարարական և պատուաւոր երաշխաւորութիւն։ Լաւ ճանչելով այն երիտասարդն, յատկապէս յանձնարարէ զայն այն պատուաւոր վաճառականաց որոնք կը փափաքին ըստ ամենայնի բնտիր պաշտօնեայ մ'ունենալ։

Ուղղել կրնայ լրագրոյս գրասենեակն տեղեկութիւն ստանալ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յաւօք կը տեղեկանամք, թէ կայսերական անձնական գանձուն նախարար Վսեմ. Յակոբ փաշա Դաղաղեան մի քանի օրէ հետէ անհանդիստ լինելով, պաշտօնատեղին չերթար։

Օսմանեան արժէթուղթ ունեցող հոլանտացւոց կողմանէ առաջարկուեր է Օսմանեան ընդհանուր պարտուց վարչութեան՝ որ իրենք ալ պատուիրակ մ'ունենան վարչական ժողովոյ մէջ. սակայն չէ ընդունուեր նոցա առաջարկութիւնը։

Կ'ըսուի թէ Բ. Դուռն սկսեր է Անգլիոյ հետ բանակցել առեւտրական դաշնադրութեան վերանորոգման համար, և ի մասոյ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ և այլոց հետ եւս բանակցութիւնք պիտի սկսին, անյապաղ վերջացնելու առաջադրութեամբ։

Զորրորդ զօրաբանակի հրամանատարը որոյ կեդրոնավայրն է Երզնկա, ծրագիր մը ներկայացուցած է հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան, որով կառաջարկէ կառուցի մը շինել Երզնկայէն ի Խարբերդ, յաւելլով որ այդպիսի ճանապարհի մը չգոյութիւնը զգալի կերպիւ կը վնասէ երկրին շահուց։

Ճերիտէ կիմանայ թէ բոլոր գաւառաց տասանորդի և ոչխարի տրոց տընօրէնի պաշտօնները ջնջուեր են, ի բաց առեալ Սելանիկ և Իզմիր։

Զեթինէի օսմանեան դեսպանատան առաջին քարտուղար Շէֆտիտ էֆէնտի երէկ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

Նմանապէս Տրապիզոնի դատական քննիչ Լօմէր Պէհճէթ էֆէնտի և տեղւոյն եղեռնական դատարանի նախագահ Ալէքսանդր էֆէնտի որք ժամանակէ մը հետէ մայրաքաղաքս կը դըտնուէին, երէկ իրենց պաշտօնատեղին վերադարձան։

Մօտերս Անգլիոյ մէջ նորագոյն գիւտերու արուեստահանդէս մը պիտի բացուի, որոյ համար պատրաստութիւնք կը լինին արդէն և կազմուորիչ յանձնախումբ մ'ընտրուած է։ Յանձնախումբը նամակ մ'ուղղելով առ Լորտ Կրանվիլ փափաք կը յայտնէ որ Թուրքիա եւս մասնակցի այդ արուեստահանդիսին, և կը յարէ թէ օգտակար կը լինի որ իւրաքանչիւր տերութիւն մասնակցելով այդ արուեստահանդիսին, յանձնախումբեր կազմեն ուրիշ երկիրներու մէջ եղած գիւտերը քննելու և անոնց առաւելութիւններն ուսումնասիրելու համար։

Բրիտանական կառավարութիւնը Բ. Դրան հաղորդած է յանձնախմբին հըրաւէրն։

Ներքին գործոց նախարարը ծանուցած է Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտովի թէ յառաջիկայ երկուշաբթի Օդոստոսի Սուլթանն հանդիսաւոր կերպիւ Իւր ներկայութեան պիտի ընդունի զՊ. Նէլիտովի, նորա ձեռքէն ընդունելու համար Ս. Անդրէասի Խաչի ականակուռ պատուանշանն որ Ռուսիոյ Կայսեր կողմէ նուիրեալ է Նորին Վեհափառութեան։

Օսմանեան Կայսերական Պանքայի Պէրութի ճիւղին անօրէն և այժմ Ա. տանայի Օսմ. Պանքային գործակատար Պ. Բրիսթման, որ Անգլիական գերհիւպատոս անուանեցաւ միանգամայն, այսօր ճամբայ կ'ելնէ մայրաքաղաքս Ատանա ուղեւորելու համար։

Անցեալ օր ծանուցինք թէ Օսմ. Կայսերական Պանքան 30,000 օսմանեան ոսկւոյ փոխատուութիւն մը պիտի կնքէ երմտական պաշտօնատան հետ։ Արդ, վերջնապէս համաձայնութիւն դրուցած լինելով այս մասին, Օսմ. Պանքան երէկ երմտական պաշտօնատունը ղրկեց սոյն 30,000 ոսկւոյ դրամն։

Լէոնիդ խմբագրականաւ մը ուշադրութիւն կը հրաւիրէ երկու պարտականութեանց չգործադրուելուն վրայ. սոցա մին է Բուսիէրի երկաթուղեաց միացումն ընդ եւրոպական գծին, և միւսն է Ռուսիոյ պատերազմական տուգանքին վճարումը։ Ցիշելէ յետոյ թէ Սքերեսիէի տեսակցութեան մէջ երեք Կայսերք միմեանց դիւրութիւն խոստացած են՝ իրարու քաղաքական յատուկ դիտմանց գործադրման համար, և թէ՝ մանաւանդ ո՛չ Աւստրիա և ո՛չ Ռուսիա հրաժարած են իրենց յատուկ քաղաքականութենէն, Լէոնիդ կը բացատրէ թէ ո՛րչափ փափաքելի է առիթ չընծայել որ աւստրական և ռուսական քաղաքականութիւնք Օսմանեան տերութեան աննպաստ ծանրում մը ստանան։ Բայց Բուսիէրի երկաթուղեաց չմիացուիլը կը դարձի Աւստրիոյ առեւտրական քաղաքականութեան, յորմէ Վիէննայի կառավարութիւնը չի կրնար խոտորիլ, և պատերազմական տուգանքին չվճարուիլն ալ Ռուսիոյ ձեռք կընայ պատրուակ մը լինել չչափելի ձեռ մը տալու այն պղտոնական համակրանաց զոր կը տածէ Եվրատի հովին մէջ բնակեալ ժողովրդոց։ Ուստի, Լէոնիդ այս երկու խընդրոց երեսի վրայ մնալուն մէջ քաղաքական վտանգ մը կը նշմարէ։

Ցունաց Նորընտիր Պատրիարք Տ. Յովակիմ Դ. ընկերակցութեամբ Լողոթեթի պէյին, առջի օրը փոխադարձ այցելութեան գնաց առ բռմանական դեսպանն, վսեմ. Պ. Մավրոյենի։

Կը յիշուի թէ Պելճիոյ թագաւորն անցեալներն իւր ներկայութեան ընդունելով օսմանեան դեսպանը, փափագ յայտնած էր որ Թուրքիա եւս մասնակցի Անվերսի մէջ բացուելիք տիեզերական արուեստահանդիսին։ Ցարկիմանայ թէ Լէօբօլտ Բ. գոհութեամբ տեղեկացեր է թէ Օսմանեան կառավարութիւնն հաւանութիւն տուած է։

Բ. Դուռն որոշած է որ մինչեւ 50 հազար ղրուշի գումար մը յատկացուի այս նպատակին։

Շաբթուս սկիզբը պոլսեցնակ բազմաթիւ յոյներ Ղալաթիոյ մէջ գումարում մ'ունեցան դարման մը խորհելու համար հելլենական հիւպատոսարանի վիճակը բարւոքելու, որ իր հպատակաց շահերն ըստ արժանւոյն չպաշտպաներ եղեր։ Ցետ բաւական վիճաբանութեան, որոշուեցաւ պատգամաւորութիւն մը զրկել առ Պ. Սաբէլարոյս, ընդհանուր քննիչ Թուրքիոյ հելլենական հիւպատոսարանաց, որ Սելանիկէն կուգայ ուր դեր–հիւպատոսն դէմ եղած դանդատները քննելով, պաշտօնանկ ըրած է զայն։ Պատգամաւորութիւնը կը բաղկանայ ութ փաստաբաններէ և նախագահն է Պ. Լ. Բոթա։ Այս առաջին անգամը չէ որ Կ. Պոլսոյ յոյներն կը դանդատին իրենց հիւպատոսարանին դէմ. Սելէնքի արտաքին գործոց նախարարութիւնն յաճախ բողոքներ կընդունի այս նպատակաւ, և անցեալներն 3000 ստորագրութեամբ բողոքագիր մը զրկուած էր Սելէնքի երեսփոխանական ժողովին, բայց նկատողութեան չառնուեցաւ, նստաշրջանին վերջն հասած լինելուն պատճառաւ։

Սօֆիաէն կը ծանուցանեն թէ Պուլկարական Գանձն այս պահուս 30 միլիոն ֆրանքի գումար մ'ունի իւր տրամադրութեան ներքեւ որ իրր երաշխաւորութիւն պիտի ծառայէ 60 միլիոն ֆրանքի փոխառութեան մը, որոյ պիտի հոգացուին Զարիպրօտ–Վաքարէլի երկաթուղւոյ գծին շինութեան ծախքերն։ Ցայտնի է թէ այդ գիծը Կ. Պոլսէն ի Սարամպոլ երկաթուղւոյ գծին պիտի միացուի։

Փիլիպէի Հիլալ լրագրոյն մէջ կը կարդանք.

«Գաղթականութեան ադեւքն որ ցարդ Արեւելեան Բուսիէլի մասնաւորական բնակչաց մէջ միայն ճարակած էր, ուրիշ ազգաց վրայ եւս սկսաւ տարածուիլ։ Թիմար–Բաղարճըդէն թղթակցութիւն մը կը ծանուցանէ թէ այդ քաղաքին մէջ հաստատեալ հայ ընտանիքներ որոշած են մեկնիլ Արեւելեան Բուսիէնէն և Պրուսա գաղթել։»

Հինգշաբթի երեկոյ վճռաբեկ ատենի անդամ Շահպազ էֆէնտի կամուրջին գլուխը հարիւ թէ եկած էր, վրան յանկարծ նուազում մը կուգայ։ Հոն գտնուող բարեկամներ զինքն տեղի մը մէջ դնելով կը տանին Դուրգասրդ Մարգար էֆէնտիի տունը։ Բժիշկներ կը հասնին, Տ. Փէշտիմաճի, ճէլալեան և Ռոֆայէլեան, որոնք հիւանդը քննելով կը յայտնեն թէ վտանգաւոր հիւանդութիւն չկայ։ Նուազումն ուրիշ բանէ յառաջ չէ եկած բայց եթէ չափազանց մտաւորական աշխատութենէ։ Թարատցին որ հիւանդը յոյդ նեցնէ այլ եւս իւր ուղեղն, ինչպէս կ'ըսէր մինչեւ ցարդ առտուքնէ մինչեւ երեկոյ անընդհատ աշխատելով։ Այսու հանդերձ Տ. Ռոֆայէլեանը հիւանդին քով մնաց ամբողջ գիշերն և այժմ Շահպազ էֆ. չունի ամենեւին երկիւղից վիճակ մը։ Ապաքինութիւն կը մաղթենք մեր ազգային նշանաւոր օրէնսգէտին։

Ցունական Քրոնոսնոմոս լրագրին ստոյգ ազբիւրէ կ'իմանայ թէ Քօնսթանդէն Սքօրսու վաճառատունն առ ժամապէս միայն դադրեցուցեր է իւր վճարքն, և թէ ըստ առաջնոյն կը շարունակէ իւր առեւտրական գործերը Պ. Պ. Սթէֆանօվիչի և Բալլի հետ հաճայնութեամբ մը։ Այսն երկու դրամատունք իւր միակ պարտատերէրն էին։ Գալով Ալէքսանդրիոյ «Սինատինօս, Բալլի և Ընկ.» սեղանաւորական տան, որոյ մասնականաց ծանուցինք, եգիպտական վերջին լրագիրք սա տեղեկութիւնները կը պարունակէն։

Եգիպտոսի «Պանք ժենէրալ»ը 350,000 ոսկի կը պահանջէր լիչեալ դրամատունէն, և այլ և այլ վճարմանց համար դրամի պէտք ունենալով, պահանջեց այդ գումարն, որ չվճարուեցաւ. Եգիպտոսի գործոց յոռի կացութեան պատճառաւ։ Ապա իրաւախոհութիւն մը գոյանալով, եգիպտական կառավարութիւն 45,000 ոսկի փոխ տուաւ «Պանք ժենէրալ»ին, և «Սինատինօս Բալլի և ընկ.»ը 150,000 ոսկի վճարեց, այնպէս որ վերոյիշեալ Պանքան վտանգէ ազատեցաւ, իսկ Սինատինօս Բալլի դրամատունն հարկադրեցաւ վճարքը դադրեցուցնել և լուծուիլ։ Այսու հանդերձ կըսուի թէ մանկացեալ չպիտի հրատարակուի, վասնզի երաշխաւորութեամբ փոխառութիւններ ունի և իւր պարտքը գոցելու չափ պահանջք։

Պ. Քօնսթանդէն Սինատինօս հրաժարական տուած է Պանք ժենէրալի տընօրինութենէն։

Առաջիկայ տարեգլխին, Արեւելեան Բուսիէլի նահանգին նոր մարդահամարը պիտի սկսի, կառավարութիւնն համոզուելով, թէ 1880ին կատարուած մարդահամարը ճիշդ ու կատարեալ չէ։

Այս գիշեր առաւօտեան դէմ թիւնէլի գլուխը պատրաստ սիկառի մեծ վաճառատուն մը գողեր մտնելով եռուի կողմէն, պահապանին ոտքն ու ձեռքը կապելով, կը սկսին խանութը վերի վայր ընել կողոպտելու համար։ Պահապանին աղաղակներէն ոստիկանք հասնելով, գուռը կը բանան, և կերթան աղատել խեղճ մարդը. գողերն ոստիկանաց մերձենալը տեսնելով, խոյս տուած էին, առանց մեծ բան մը կողոպտելու, միայն բաւական քանակութեամբ սիկառ տանելով հետերնին։

Պարսից Նշանաւոր նահատակ Իմամ Հիսէյնի մահուան ի յիշատակ կատարուած արարողութիւնք աւարտեցան չարթուս մէջ։ Դիվաւորաբար Վալիսէ–խանի մէջ կը կատարուէր հանդէսն, և Ֆերմանդ պարսիկներ, սպիտակ շալիկ հագած, և երկոյն թուրեր ի ձեռին, կը դառնային հանդիսավայրին մէջ տեղն և շատ անգամ ամենայն ոյժով ամենայն թունդ եռանդով մինչեւ ի մարմնոյ կը հարուածեն զանոնք։ Ասոնց հետ միասին կը գտնուին նաեւ Ֆարսի Ֆարսի Ֆարսիներ, որոնք ամենայն ոյժով ամենայն թունդ եռանդով մինչեւ ի մարմնոյ կը հարուածեն զանոնք։ Ասոնց հետ միասին կը գտնուին նաեւ Ֆարսի Ֆարսի Ֆարսիներ, որոնք

հարուած տալով իրենց գլխոյն կամ մարմնոյն, արիւնլուայ գետին կը փռուէին։ Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին Խան ներկայ էր սոյն տխրազդեցիկ արարողութեան։ Բազմաթիւ պաշտօնական անձինք և նշանաւոր օտարազգիք եւս ներկայ էին։ Խանին շրջափակը լուսաւորուած էր ջահերով և պարսկական կանթեղներով։ Ըստ սովորութեան, պարսիկ հասարակութենէն չատեր հինգշաբթի առաւօտ Իսկիւսարի գերեզմանատունն երթալով, արտասուեցին և կոծեցին։

«Ալէքսանդր Իշխանն այս օրերս Պուլկարական ազգային ժողովը բանալով, յոյս յայտնեց որ Սերպիոյ հետ վէճը կը հարթուի ի մօտոյ։ Բայսանի է թէ երկու դրացի տէրութեանց միջև դիւանագիտական յարաբերութիւնք խզուած են և պուլկարք, որք կախորժեն կրակի հետ խաղալէ, գոգցես ամենքն ի գործ կը դնեն խնդիրն երկարելու համար։ Այս վերջնոց հետեւած ընթացքը սերպիական կառավարութիւնը գրգռելու միայն կը ծառայէ։

«Այսպէս, սերպիական վերջին ապըստամբութեան պետերէն մին՝ Բէքօ Բավլովիչ, Սոֆիայի մէջ արտասովոր պատիւներով ընդունուեցաւ։ Սերպիական կառավարութիւնն անոր բոլոր ստացուածքը գրաւած լինելով, Պուլկար կառավարութիւնն ի փոխարէն ամական 150 ֆրանքի թոշակ մը յատկացուց այդ յեղափոխականին։ Նմանապէս ուրիշ սերպ գաղթական մ'ալ, հռչակաւորն Բասքիչ, որ ապստամբութեան հոգին է, սիրալիր հիւրընկալութիւն գտած է Պ. Բարավէլօֆէն։ Պուլկար նախարարութիւնը միչև իսկ որոշած էր իւր կառավարութեան ծառայութեան մէջ ընդունել ապստամբապետն, բայց Ալէքսանդր Իշխանն որ անկեղծօրէն կը փափագի որ Սերպիոյ հետ հաշտ յարաբերութիւնք վերահաստատուին, չը վաւերացուց սոյն որոշումն։

(Սարսուռ.)

Տեղական լրագրոյ մը մէջ կը գրանեմք՝ կայսերական նաիսկի ճարտարապետ Պալեան Սարգիս պէյի վերաբերեալ պաշտօնական ազդ մը, ուսկից կերեւի թէ Սարգիս պէյ 700,000 օսմանեան ոսկւոյ վճարման դատապարտուած է։ Այդ գումարին փոխարէն գրաւուած են Սարգիս պէյի հետեւեալ կալուածները, որք ազդին թուականէն (11|23 հոկտ. 1300) 15 օր յետոյ աճուրդով ի վաճառ պիտի հանուին։

Այդ կալուածներն են.

1.— Բերա մեծ փողոց թ. 34 տուն մը որ ունի 5 յարկ, 11 խուց, 3 սրահ, խոհանոց, մառան, անուշ ջուրի աղբիւրներ։

2.— Քոլը (Մխաք փողոց) քարաւելիր տուն մը, թ. 1 որ ունի, առաջին յարկը 4 սրահ, բաղնիք մը և նարնջանոց, երկրորդ յարկն 22 խուց, անուշ ջուրի աղբիւրներ, նախասենեակ, մառան, բոլոր խուցերը տաքնող շուշոյ մեքենայ, նմանապէս ուրիշ մեքենայ մը որ ջուր քաշել բոլոր խուցերուն։

3.— Զորս փայտաչէն տուն Բերա Բարմաղ-Գաբու, Աղա-Ջամի Շերիֆի փողոց, թ. 11, 13, 15, 17, որոց իւրաքիւրն ունի 2 սրահ, խոհանոց, հոր, ևլն։

4.— 7 կանգուն լայնութեամբ և 15 կանգուն երկայնութեամբ գետին մը, նոյն փողոցին մէջ։

5.— Խմամ փողոցին մէջ թ. 6, սխոտ մը։

6.— Գուրուչէշմէի մէջ Ֆապրիգա կոչուած գետին մը, որմով չրջապատեալ և 4000 կանգուն տարածութեամբ։ այդ գետնին վրայ կայ չէնք մը որ կը պարունակէ մէկ սրահ, 6 խուց, և 2 ջրհոր։

7.— Պէշիկթաշ, Եէնի-Մահալէ թ. 59 3000 կանգուն տարածութեամբ գետնի մը մէկ եօթերորդ մասն, որ իւրն է։

8.— Բերա, Բիւշիւք Բարմաղ գաբու. թիւ 14 փայտաչէն տուն մը։

Կրթական նախարարութիւնն արտօնութիւն տուած է որ մասնաւոր վարժարան մը հաստատուի Ռուն-Գաբանի կողմը։ Հիմնադիրներն են Կրթական նախարարութեան բարձրագոյն պաշտօնեայներէրէն Ակեահ էֆէնտի, Հանրային պարտուց վարչութեան քարտուղարներէն Բատրի էֆէնտի և գինւորական բժիշկ Տօքթ. Մէհմէտ Թաֆսրի էֆէնտի։

Անցեալները Սպարտպէտի Դրան պաշտօնական մէջ մաս մը եղած հավալէներ գտնուած էին։ Լա Թիւրքի կիսանայ թէ ոստիկանութիւնն յաջողեր է գտնել այդ խարդախութեան հեղինակներն, որոց մէջ դրամատներ ալ կը գտնուին եղեր։ Նպաստակ հարցաքննութիւնք ուարտած լինելով, ամբաստանեալք պատժական ատենին ղրկուած են։

Եւրոպական պաշտօնատունն և հանգըստեան սնտուկի վարչութիւնը վերջերս հարցուցին Պեսական Խորհրդոյ թէ՝ հանրային պարտուց վարչութեան անդամը որք Բէյթիի ծառայութեան մտած են այժմ, հանգստեան թոշակի իրաւունք պիտի ունենա՞ն։ Պետական խորհրդոյ օրէնդրական ճիւղն իւր կարծիքն յայտներ է Ոչ՝ այդ պաշտօնեայք կառավարական պաշտօնէից կարգը չեն կընար դասուիլ, հետեւաբար օրական ժամանակ ալ աշխատած լինին Բէյթիի մէջ, այդ ժամանակը հաշուոյ չպիտի առնուի։

Պալքէսէրէն Պանտըրմա՝ որ 20 ժամու ճանապարհ է, խճուղի մը չինութեան ձեռնարկուեր է, և մեծ ջանք կը լինի՝ քիչ ժամանակի մէջ աւարտելու համար։

Փիլիպէի Հիլալ լրագիրը կը գանդատի, թէ Ադյտօսի (Արեւելեան-Ռումելի) փոխ-կառավարիչ Սալիմ էֆէնտի՝ նահանգին երեսփոխանական վերջին ընտրութեանց ժամանակ աշխատած է որ պուլկարաց երեսփոխանական ընտրութիւնք յաջողին։ Թէրմէէնը – Հաղիգաթ ճայնակցելով յիշեալ լրագրոյն՝ չարաչար կը մեղադրէ զԱալիմ էֆէնտի, որ վատ ազդատեցութեամբ ի նպաստ պուլկարաց ջանահնար եղած է, մանաւանդ ա՛յնպիսի ժամանակի մը մէջ յորում պուլկարք մեծ փոյթ տարած են մահմետականներն ու յոյներն երեսփոխանական ընտրութենէ զրկելու համար։ Թէրմէէմանը – Հաղիգաթ այս առթիւ միանգամայն կը յիշէ, թէ յիշեալ Իսալմ փոխ – կառավարիչն իւր կրօնակցաց ու ազգակցաց դէմ ուրիշ վատութիւններ ալ գործած է։

Կէյսիրիէէն մինչեւ Գարթալ, աւազակութեամբք հռչակաւոր եղող Սալա՝ Ֆ–ն ընկերաց հետ, Հէրէքէի կողմերն յաբձակելով 5 գիւղացւոց վրայ, որսի մէջ նոցա աշխատած ժամանակ, երկուքը առեր տարեր, եւ միւս երեքն իրենց գիւղերը զրկեր են դրամ բերելու եւ իրենց ընկերները ազատելու համար։ Խեղճերն մեծաւ գժուարութեամբ 50 լիրա գտեր եւ ազատեր են իրենց ընկերները։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

(Ա. յս օրուան)

Ա.ԳԱՆՍ ՊՀԱՎԱՍ

ՖՐԱՆՔՕ–ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Փարիզ, 31 հոկտ.

Ֆրանքօ–չինական կռուոյն մէջ անգլիական մօտաւոր միջնորդութեան մը զրոյցը տակաւ հաստատութիւն կը գտնէ։

ՊՈԼԵՐԱՆ Ց'ԻՏԱԼԻԱ

Հռոմ, 31 հոկտ. եր.

Ա.յսօր 3 հոգի մեռան քոլերայէ ի Նաբոլի և 3 հոգի զանազան տեղեր։ Ընդ ամենը, 6 հոգի։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 20 Հոկտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՅ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ (պանքայի)	.....	110 1/8
3 » » » (վճռելիին)	.....	109 7/8
3 » Բարիզ	» (պանքայի)	22 90
» »	» (վճռելիին)	22 97 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմանեան Քօնսոլիտ

Երկէ երեկոյ գոցուեցաւ (Գ. Կ.) գէնին	....	9 1
Պօրսային գոցուելէն վերջը	» » ...	9 2
Բերայի մէջ	» » ...	—
Առաւօտուն բացուեցաւ	» » ...	9 1
Բարձրագոյն գին	» » ...	9 1
Նուազագոյն	» » ...	9 1
Կէս օրին	» » ...	9 1
Իսինֆիֆէ Եգիպտական	.....	72
Երկէ իրիկուն գոցուեցաւ	.....	71 30
Բերայի մէջ	.....	— —
Այս առտու բացուեցաւ	.....	71 30
Կէս օրին	.....	71 30
Հէվալէօսիք	.....	17 1/2
Բէքօր գնօսիրեէ	.....	—
» իսինֆիֆէի	.....	—
Փոխառութիւն 1863 (Գ. Կ.)	.....ֆր.	72
» 1865	» ..... »	56
» 1869	» ..... »	50
» 1873	» ..... »	45
Պոն տիւ Թրէզոր	.....Անգլ. Լր.	21
Բանկէրիի երեսթուղթ	.....ֆր.	45 59
Օպլիկասիոն տը Բրիորիթէ	..... »	—
Բանգնեթուղթ Լաբրիսմի	..... »	77

ԲԱԺՆԵՏՈՒՄՔ

Օսմիէթէ ժէնէրալ	.....Անգլ. Լր.	3 30
Քրէտի ժէնէրալ (Գ. Կ.)	... Օսմ. Լր.	7
Պանք տը Գէնէ	..... » ...	5 30
Սօս. Շանժ է վիլէօր	..... Օսմ. Լր.	3 28
Թրամուէյ	..... » » ...	280 1/2

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	..... գրշ.	100
20 ֆրանքնոց	..... » ...	87 38
Անգլիական ոսկի	..... » ...	110 3
Բօլ. իմպերիալ	..... » ...	90 14
Ռիսալի թղթադրամ	..... » ...	54 25
Ռուսլի թղթադրամ	..... » ...	8 90
» արծաթ	..... » ...	89 30
Յիսօրին	..... » ...	9
Մէճ. արծ. (տարբ.)	..... » ...	108 1
Վենցնոց	..... » ...	103 5
Հինգնոց	..... » ...	103 10
Մէճիտլիք	..... » ...	100
Պրնձ	..... » ...	800
Թղթադրամ	..... »	...3000

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 31 Հոկտեմբեր ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսոլիտ գոցուեցաւ	.....	100 9/16
Օսմն. բացուեցաւ	.....	8 1/4
» » գոցուեցաւ	.....	8 1/4
Օսմն. փոխառութիւն 1865	.....	11 3/8
» » 1869	.....	10
» » 1871	.....	68
» » 1872	.....	20 1/2
» » 1873	.....	8 7/8
Ֆոխառութիւն	1877	80
Պանք Օթօման	.....	13
Ռուսական փոխառ. 73 (գ. կ.)	.....	95
Եգիպտական միացեալ (իսինֆիֆէ)	.....	64 7/8
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	.....	85 7/8
Տարա Սանիէ	.....	60 3/4
Տօմանիալ (փոխառ. Բօչիլտ)	.....	86 3/4
Հունգարական պարտաթուղթ 1877	.....	102 3/8
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	.....	25 45

Վիէննա, 31 Հոկտեմբեր ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	.....	122 55
Օսմանեան երեսթուղթ	.....	22 10

Բարիզ, 31 Հոկտ. ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	.....բաց	109 30
» » 3 0/0	.....բաց	78 35
Օսմանեան քօնսոլիտ բացուեցաւ	.....	8 35
» » գոցու. (գ. կ.)	.....	8 30
» »	1865	58
» »	1869	50
» »	1873	45
Օսմանեան երեսթուղթ	.....	45 50
» Բէյթիի բաժնեթուղթք	.....	520
Պանք Օթօման	.....	571 25
Գրեսի Լիոնէ	.....	528 75
» Ֆոնսիէ	.....	1292 50
Բաժնետոմս Լիոնի (գուբ. կոր.)	.....	—
Սուէզի ջրանցք	.....	1902 50
Ռուսական 5 0/0 1877ի	.....	99 1/2
Իտալական Ռանթ	.....	96 75
Եգիպտական միացեալ գոց	.....	323 25
Սպանիական (արտաքին)	.....	59 1/2
Բրիօրիթէ Թիւրք	.....	381 25
5 0/0 Հելլենական	.....	—
Չէք Լոնտրայի վրայ	.....	25 24

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Հոկտեմբեր 31 ժ. 10, վ. 30

Ֆրանս. Ռանթ, 4 1/2 0/0	.....	109 23 3/4
Օսմանեան »	.....	8 30
Եգիպտական միացեալ	.....	325

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏՈՒՀԱՄՆԵՐԸ

ՀՐԱՐՈՒԽՐ

Պատմական լիշատակութեանց մէջ հրաբխային հնագոյն դէպքը, մենէ քսան դար առաջ, Միդիսի գեղեցիկ հովտին մէջ գըտնուող Հնգից քաղաքաց կործանումն է, այսինքն Սոդոմ, Գոմոր, Ադմա, Սեբոյիմ և Սօհար քաղաքաց աւերածը՝ ի բաց առեալ վերջինը։ Անկից ի վեր ալի լիճ մը այսինքն Մեռեալ ծովը կը գրաւէ անոնց տեղը։

Միւսնոյն ժամանակներ տեղի ունեցաւ Թերայի (Սանդօրին) հրաբխային ժայթքումը՝ որ այդ քաղաքականացեալ ժողովրդոցմէ բնակաւոր կղզւոյն մեծագոյն մասն անհետ ըրաւ։ (1) Իրենց բնակութեանց, իրենց կահուց և կարասեաց և կաւեղէն անօթից բեկորները փորելով հանուեցան, և նոր հրատարակեալ հատորի մը մէջ Մ. Ա. Տիւմոն այդ նախապատմական ժամանակի արուեստի նշխարները ի հանդէս բերաւ, և այդու նախափիւնիկեան ժամանակի քաղաքականութիւնը բերաւ կցեց Յունական կղզեաց և Ասիոյ հարաւային ծովեզերեայ աշխարհաց քաղաքականութեան հետ։

Օվերնեի հրաբուխները շատ աւելի հին՝ շատոց մարած են, և ոչ ալ Թերայի հրաբխին նման վերջսին պիտի բորբքին։ բայց հանդերձ իրենց հնութեամբը և ժամանակին եղծումներովը՝ այդպիսի երեւութից ոմանց գաղափար մը կուտան գաղղիական հողին վրայ, վասն զի ամեն հրաբուխք զարմանալի կերպիւ իրարու կը նմանին։

Քլէրմոն Ֆէրրանէն քանի մը վարսախ հեռու Տօմի՝ բարձրաւանդակին մերձակայ Նի տը լա Բուլ (հաւի բոյն) կոչուած տեղը՝ վիզը կոտրած հրաբխի բաժակ մը կը ներկայացնէ մեզ, միանգամայն մոխրոյ կոյտեր, ուսկից Բօուրց–լա կը չինեն ինչպէս յիտալիա, Վեսուվիոնն նման հրաբխային ռումբեր և լավայի հեղուկներ՝ զոր տեղացիք ջայ կը կոչեն Եռնայի չէաբլի յար և նման։ Լիմանեի սահմանագծոյը հիւսիսէն դէպի հարաւ մէկ գծի վրայ քսանի մը չափ կան ատոնցմէ, որոնք Ֆրանսայի մէկ մեծ մասը ծոլի ջուրերուն տակ եղած ժամանակ՝ մեծապէս ներգործած պէտք է ըլլան։

Եւ որովհետեւ հրաբուխները ամենքն իրարու կը նմանին՝ թէ՛ բեւեռներուն կողմին եղողները, և թէ՛ հասարակածին ներքեւ գտնուողները, թէ՛ մարած կարծուածները և թէ՛ վառ մնացողներն, 3–400 հրաբուխներուն մէջէն որոնք կ'սպառնան մեզ ժայթքել՝ իբր օրինակ ընտրանքը պիտի առնուք Վեսուվը թէ՛ դիրքովը դիւրամատչելի լինելուն և թէ՛ իւր երկայն պատմութեամբը քաջածանօթ ամենուն։

Երկրաչափով Հռոմէն Նափոլի գնացողը Գարուի կայարանը անցնելէն ետքը, օձապտոյտ ճանապարհ մերթ ընդ աջ և մերթ ընդ ահեակ, երեւակայութիւնը վրայ մեծ տպաւորութիւն ընող տեսարան մը կը սկսի տեսնել։ Աւազի բերան քիչ մը հերձուած կամարով երկայնասար լերան մը պէս կ'երեւի Վեսուվ։ գագաթներէն մէկը հսկայաձեւ մեծութեամբ չոգեկաթի մը նման անդադար ծխոյ գարշմանակ մը կ'արձակէ։ Այդ ծուխը պարզապար մաքուր ջրոյ շոգի մ'է՝ հապա թէ ։ԷՐԷՒՈՒԹ կաչ է մէկ հաստարերդ մ'ունենալով իւր մէջը՝ որուն հոտը անշուշտ պիտի դըպչէր այդ մշտաբուխ շոգիին կազմուած ամպերուն մէջէն օդապարիսով անցնողին։ Տակաւ առ տակաւ ուղեւորին աչքին գագաթին ձեւը կը փոխուի։ Նոյն իսկ ի Նափոլի, լեռը կարծես թէ երկու կատար ունի, որոնն մէկը կատարելապէս կոնաձեւ կը թուի՝ ուսկից կը ժայթքի ծուխ և մոխիր։ Եթէ երեկոյին Վեսուվին դէմ առ դէմ, քաղաքին ծովափեայ սալայատակին վրայ չրջապտելու ըլլաս՝ ծխոյ գարշմանակը բոլորովին անտեսանելի կ'ըլլայ։ բայց երկու երեք վայրկեանը մէկ մը գագաթին պահ ելնի պահ չիլոր։ կ ոյս մը կը ժայթքէ, մանրանկար ժայթքումներ որոնց խելամուտ ըլլալու համար՝ բաւական է երկրորդ օրը երթալ հրաբխին բաժակը այցելել։ և այսօր շատ դիւրին է այդ փոքրիկ արշաւանքը։ ընկերութիւն մը կազմուած է ինչպէս ի Լիոն Ֆուրվիէր ենելու կամ թէ Զուիցերայի մէջ Ռիկիի վրայ հանգիստ կերթալ կանգնելու համար, նըմանօրինակ չուանի հիւսքի ձեւով երկաթուղի մը չինելու համար։ կառքով կոնաձեւ գագաթան գրեթէ մինչեւ ստորոտը կը հասնիս առաջին կայարանը։ հոն վարձն կը մնանես և 800 մետր տեղ 100 ին 50–60 առ ի չեղ ընթանալով վերին կայարանը կը հասնիս։ Ոտքով 100 մետր տեղ մ'ալ կը մնայ մագլցի ելնելու մէկ կամ երկու առաջնորդի օգնութեամբ և կը հասնիս նոյն իսկ բաժակին մէջ յորում մ'ամբառնայ բուն իսկ փոքրիկ կոնաձեւ ժայթքման գագաթն որ նպոլիէն չտեսնուիր։ Այն ժամանակ կատարելապէս հասու կ'ըլլաս Վեսուվի դրութեան։ Անդադար բարձրացող շոգւոյ սիւնը մերթ ընդ մերթ կ'ընդհատի՝ կիսահալ քարերու տեղատարափ ժայթքելով որոնցմէ կը զգուշացնեն զգեղ առաջնորդներդ։ Եթէ կարենաս մագլցի ժայթքման փոքրիկ կոնաձեւ գագաթին վրայ ելնել և բերնին ներքին կողմը աչք մը նետել՝ տեսարանը շատ աւելի հետաքրքրական պիտի ըլլայ։ Ջայն լեցնող լավան որ ծոլուն մակերեւոյթէն զինքը 1200 մետր բարձրացնելու կարող մրնշման մը ներքեւ երկրային կեղեւին խորերէն կը վերամբառնայ, կը ծփայ և կը մլայ, պատած և սեւաթոյտի կղկղանքով ծածկուած է։ բայց իւրաքանչիւր պայթման բարձրանալով տեղի կուտայ շոգւոյ հեղեղի մը որ հեռը կը բերէ բորբոքեալ օրձաքար վիմաց հրահոսան տարափ մը։ Հրաչէկ լավան է որ պահ մը վերծ իւր կղկղանաց ծածկոցէն, կ'երեւի և կը լուսաւորէ շոգւոյ սիւնը նաստող երեկոյ նափոլիէն աչքիդ զարնող չիկորակ լուսոյը, ապա թէ ոչ բոց ըստ ինքեան բնաւ տեղի չունի։

Աչխարհիս մէջ աւելի աւելի մեծ և ընդգալի հակապատկերք մը չեմ ճանչեր քան զայս պ ժոխոց բերանը՝ Նափոլի ծոցին հըրաշալի ընդհանուր տեսարանին մէջտեղը, իւր չուրջը պատող քաղաքներովը և ընդ ոլորտս տարածուած հնանալի գիւղորէիքը։ Երբ գժուարաւ մեծ բաժակին վրայէն ընթանաս, պղտած լավան որուն վրայ կայնած ես իւր ճեղքուածներէն ցերմակերմ շոգեակներ կ'արձկէ։ Գիշեր ատեն պատուուածքներն ներքին կրակը տեսնել կարելի կըլլայ։ Բեկորները ուսկից կազմուած է այդ պըն-դացած լավայի ընդարձակ սփռոցը կամ վիմակը, անդադար շարժման մէջ են, և հսկայական մեծութեամբ վիշապի մը թեւփռարթ պատեանին պէս իրարու քամրակելով չարադուչակ ըռինչ մը կ'արձկեն։ Վերջապէս եթէ ծովուն հանդիսակաց կողմը նայելու ըլլաս՝ Նափոլիէն աչքիդ զարնող երկու գագաթիանքը ի միտ կ'առնուս, որոնք Պոմպէի այցելած ժամանակդ հակառակ կողմը կը գտնուին։ Իրօք երկու գագաթ չիկայ։ ընդարձակ կոնաձեւ լեռ մը կայ որուն վրայ գրեթէ հանեց զան ի կղ ։ԷՐԷՒՈՒԹ եբիսիոսէն և դրան շուրջը՝ չափով մը հեռաւորութեամբ՝ կիսաբոլոր վերակուր ձեւով ժամանակաւ նախապատմական դարուց հընութեան մէջ ընդարձակ հրաբուխ բաժակի մը արտաքին եզերքը, որուն պարունակութիւնը այսօր կիսով չափ եղծած է։ Քոմպոի այս արտաքին դահլիճը Աբբէ Թէ։ԷՐԷ կոչուած ձորոյը կոնաձեւ գագաթէն բաժնուած, երկրորդ գագաթան մը պէս կերեւի։ Եթէ փոխանակ Նափոլիէն՝ Բարբիկէն Վեսուվին նայէս ըլլաս, բոլորովին տարբեր պիտի տեսնես. կոնաձեւ լեռ մը պիտի թուի յետուստ ցածագոյն վզնոցով մը շրջապատեալ։ քու եկած հակառակ կողմդ այդ վզնոցը այնչափ բարձրացած կ'երեւի որ բոլորովին կը ծածկէ ժայթքման մեծ կոնաձեւ գագաթը։

Այդ վզնոցը որ լ Սօմմա կը կոչուի, Վեսուվեան չէնքին ամենէն հաստակազմ մասն է։ Կոնաձեւ լեռը ամբիւով և բարակ լավայի քաչկրտուկներով ընդհատեալ լաֆէլով կազմուած է։ Եւ որչափ որ իւր կողմն վրայ երկաթուղի մը ձգած են իւր երկու կայարաններով և 45 ձիու չոգեշարժ մեքենայով, ընտիր պանդոկ մը, և թղթատարութեան սենեակ մը և փոքրիկ թանգարան մը, սակայն ամբողջը մէկտեղ այդ կոնաձեւ մասը մէկ ժայթքումով կրնայ օդը նետուիլ։

Այն ժամանակ Վեսուվ դարձեալ 79 էն առչի Սօմմայի կիսաչրջանակին կը վերածուի՝ կիսով չափ պարփակելով իւր մէջ ահագին ընդարձակ բաժակ մը լավայով և բեկորներով լեցուն։

Եւ արդարեւ այդպէս էր նախապատմական ժամանակի Վեսուվը զոր 79ի ահաւոր արկածէն առաջ Տիտոսի կայսրութեան օրերը խոպան մարած կը համարէին։ Լերան կողերը Լաբրիմա Բրիաքէ (Բրիտասոի արտասր) կոչուած տեսակ մը բաւական ընարր ճերմակ գինի մը տուող հզօր որթատնկեօք ծածկուած էին։ Գրեթէ սարահարթ և դէպ ի ծովակողմն սակաւիկ մի առ ի չեղ ընդարձակ բաժակին մէջ անձրեւաջուրէ հաւաքեալ փոքրիկ ջրամբարներ, շաղանակենիներ, լավայի խոշոր զանգուածներ, կոյտ կոյտ կղկղանքներ և քարայրներ կային։ Տեղեաց արտաքին կերպարանքը՝ հին հրաբխային գործունէութեան հետքեր նշմարել կուտային, բայց ոչ իսկ մարքերէն կ'անցնէր որ այդ այնքան դարերէ ի վեր մարած հրաբուխք յանկարծակի պիտի արթննար։ Ամենայն ապահովութեամբ իւր սաստրոը Հերքուլանումի, Պոմպէյիի և Սդապիի պէս բարդաւաճ քաղաքներ կ'ամբառնային։

Սակայն 63էն սկսեալ դեռնաշարժներ դգալի եղան և տակաւ առ տակաւ աւելացող կերպարանք մը սկսան առնուլ։ Պոմպէյ մասամբ պարպուեցաւ։ Բայց բնակիչները իսկոյն վերադարձան և իրենց տուները նորոգած էին՝ երբ 79ի հուշակաւոր ժայթքումը պատահեցաւ որ ամբողջ երեք քաղաքներն ի վիսոյն մոխրոյ և լաֆէլէյի տակ թաղեց, եւ այնպէս անհետ եղան որ բոլորովին մոռցուեցան անդամ։ Վերջին դարուս ժամանակներն է որ Կարլոս Գ. թագաւորը որուն յիշատակը կենդանի է և դեռ ի Նափոլի, քանի մը այգեսաններու ցոյց տուած նշաններուն հետեւելով որոնք իրենց բահերովը երկիրը գործած ժամանակին Պոմպէյի պատերուն բաներ էին, այդ նշաններուն վրայէն ընթանալով փորել տալ սկսաւ։ Ա.յսօր հին քաղաքն մէկ երրորդ մասով բացուած է։ Պէտք է այցելել՝ հրաբխի զօրութեան վրայ դաղափար մը ունենալու համար թէ ինչպէս մէկ ժայթքելով 20–30 մետր ածիւնի մէջ ընկղուեր է բոլոր այդ քաղաքներն, կը տեսնուի թէ 79ի ժայթքումը քանի մը տարի առաջ կարգ մը տեղական երկրաշարժներով զուշակելի եղած է։ տարերերկեայ բուռն ժայթքիչ կորով մը լռիկ մնչիկ երթալով կ'ուժէր։

Տակաւ առ տակաւ լցուած թնդանօթի մը պէս վերջապէս յանկարծ պայթելու կը պատրաստուէր։ Գործունէութեան չրջանին մէջ մի անդամ մտնելէն ետքը նորանոր ժայթքումներ յաջորդեցին իրարու 243, 305, 321, 472, 512, 635, 993, 1036, 1049 և 1138 տարիներուն մէջ՝ բաւական երկար միջոցներ տալով։ 4384ն ի վեր կարծես թէ ժայթքման վտարանը Նափոլիի ծոցին հակառակ կողմը փոխադրուած է, որովհետեւ 1198ին է որ Բուցցոլաքի ծծմբոտ դեռնին յետին ժայթքումը տեղի ունեցաւ, 1301ին Իսքիայի հրաբխին վերջի ժայթքումը տասը դար դադարանէ ետքը, և 1538ին երկու երեք դիշերուան մէջ Ագերնի լճին մօտ վեր երեւցաւ Մօնդէ Նուովօ (նոր լեռը) որ այնուհետեւ ամենուին կենդանութեան նըշան չտուաւ։

Բայց 4–5 անդամ դարաւոր լռութենէ մը վերջը երբ Վեսուվի պարարտաբոյս կողերը առատաբերական կենդանեօք վերսին ծածկուած էին և իւր բաժակին մէջ երկու երեք ջրոյ աղբիւրներէ ուռղեալ ծառերը հասակաղեղ զարդարուած էին, 1631ի աւուր արկածը պատահեցաւ։

Շոգւոյ և մոխրոյ ժայթքող սիւնը մէկէն 3000 մետր բարձրութեան հասաւ. 6000 տուար՝ որ հանդարտօրէն կ'արձակէին լերան լանջակողմանց վրայ, քանի մը վայրկենի մէջ բնաջինջ եղան եւ կամ հեղձամղձուկ կրրուեցան. բոցակէզ լավայի հեղեղներ հաղարաւոր բերանոներէ դուրս բղխելով, Դօրրէ տէլ Կրէքօ, Բէկինա, Բօրդիչի և քաղաքներու վրայ արշաւեցին։

Բնակիչք չատ ուշ սկսան փախչիլ. կիսիչ ժայթքող նիւթերու բախելով կամ երկու կրակի մէջ բռնուելով լավայէն՝ մեծ բարութիւն մը 4000 ի չափ անձինք չարաչար կորսուեցան, իսկ լավայի հոսանաց առջեւը խլնող տուները անհետ եղան կամ խարսաղ։

Այն ժամանակ հասկցան ի՛նչ մեծ անխոհեմութիւն է նոյն իսկ Վեսուվին ադդարութեանց ականջ չը դնել։ Սարերկրեայ մունչիւնք լսելի եղած էին, ստէպ ստէպ դեռնաշարժներ զգալի եղած էին, հորերու ջրերը քաշուած և պղտորած, հրաբխի բաժակին մէջ գտնուած ծառերը արմատախիլ և տապաստ ինկած։ Ամեն բան մոտալուտ ժայթքում մը կը դուշակէր. բայց բնակիչներն իրենց հողին, տանց և հարստութեանց յատեալ՝ ժամանակին չկրցին փախչիլ։ Իմմանուէլ Ֆոնսէքա փոխարքայն ուզեց գտնել որ յապաղային այդ նշանները և նախազուշակութիւնք նոնօրինակ վտանգներէ զգուշանալու ծառայեն։ Նոյն տարին Բորդիչի արքունական ճանրուն վրայ կոթող մը կանգնել տուաւ յետագայ արձանագրութեամբ, որ յոյժ հետաքրքրական ըլլալուն համար գրաբառ ատատ թարգմանութիւնը հոս կը դնենք.

Ո՛վ որ գալոցդ էք և եկեսջիք, ի միտ առէ՛ք, Ձեզ ասեմ.

Օր աւուր՝ ջահ լուսատու, երեկն Վեսուվ՝ վաղորդայնի։

Քան անգամ բորբոքեցաւ լեռն Վեսուվ, ի սկզբանէ անտի ծագել արեգական,

Մի՛ առասպելս կարկատեցցէ քեզ պատմութիւն,

Յամենայն ժամ ի մեծ վնաս տատասուցաց.

Զի մի գուցէ յայսքմէ հետէ և վերըստին

Ըմբռնեսցէ ըզվարսանեալըզդ ազդ առեմ,

Զի լեռանդս այս արգասարեր ի յիւրն արգանդ՝

Ցածէ դնաւթ, երկաթ, ծըծումբ, ոսկի, արծաթ,

Աղն և բոլակ և վըճիտ ջուրց աղբերական։

Վաղ անագան բորբոքեսցի սրամիտութեամբ

Ընդարձակեալ հրաբհասան անդնդովք ջուրց.

Ամլ կանխագոյն յորձկուտ մըձկուտ յերկանց լուծումն

Դարդ ելալ երկրատասան և բոցաթռիչ

Հարկանէ զոգ, գոչէ մունչէ ահեղագին։

Որոտընդոստ պղպէջ ճայթէ և ճարճատէ

Յիւր սահմանաց ըզվերծակայս ի բաց վանէ.

Ժամանակ է երեալ արտաքս և խուստիել,

Զի օն և օն ձգնի աքնի, ցայտէ ժայթքէ,

Ի լիճ հրոյ գահավիժեալ սուրոյ վազէ,

Ցեղասպան ամենայնոցս հանէ ըզդ ի երեւ,

Ցեղարարծուց լեալ վերահաս՝ վըճռաբեալ է

Ոհ վասըն քոյ, կարեաւ անհետ և բընաջինջ։

և միւս կողմը չարունակութիւնը.

Եւ ի կրկին վըտանգաց ժամանակաց անցեալոց՝

Ուսո՛ր իմաստանալ օ՛ն ի փորձոյ դու այլոց.

Եթէ երկեար՝ ապրեցցոյ, արհամարհեալ՝ ճնշեաց զանազան

Եւ զանդդոյնս, որոց թերաքք սիրելադոյնք քան զկեանս։

Արդ եթէ դու իմաստուն ես՝ լո՛ւր ըզբարանց աղաղակել

Ըզթերափոքդ անարգեա՛, անարգեա՛ զինչս և փախի՛ր։

Թերեւս զարմանալի երեւայ որ այսպիսի ահարկու յայտարարութիւն մը՝ իտալերէն աշխարհիկ լեզուաւ կամ նոյն իսկ Նափոլիթանցոց դաւառական բարբառով եղած չլլայ։ բայց պահ մը խորհրդածելով որ մարդ կրնայ ի միտ առնուլ որ բաւական է ուսեալ մարդկանց դաստուն իմաց տալ՝ անոնք միւսները կրնան զգուշացնել։ Շատ մեծ անգթութիւն կ'ըլլար ամիկը իւր անփոյթ վըստահութենէն զրկել։

Հաստատապէս կ'երեւի թէ 5795էն ի վեր Վեսուվի ժայթքումները լավայի հոսանքներ անխառն էին։ Պոմպէյի և Հերքիլանում քաղաքները լաֆէլէյով խառն մոխրի տակ թաղուեցան և ոչ թէ լավայի։ Լավան 512ի ժայթքման մէջ վերերեւեցաւ։ 1694ի հրաբուխը այնքան աննշան քանակութեամբ նիւթ կը ժայթքէր որ հետաքրքիրներ համ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
287 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

ԼԱՆԻՒԵՈՐՔ

Ապահովագրեալք միայն տէր են երաշխաւորեալ դրամագլխոյն և ընկերութեան բոլոր շահերուն

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ
ՏՆՕՐԷՆ
Ա. Հ. ՍՔԷՃՅ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԿԱԼԱԹԱ, ՀԱԼԱՃԵԱՆ ԽԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Յարգելի Ճշմարտութիւն դէմ մեր պատասխանը հիմա պատրաստ է, և կը վաճառուի Պահէշ-գարու Ջրավաճառ Պօղոս աղայի խանութը, և Նէտիք-բաշա մեր ընկերարանը՝ դին 60 փարայ, դուրս ղրկուելու բոստային ծախքը մեր վրայ ըլլալով։

Այդ դրդիչը երեք մասերու բաժնուած է, կը պարունակէ նախ, Բողոքականաց մեղի դէմ հրատարակած Յարգելի Ճշմարտութեան դէմ մեր պատասխանը։

Երկրորդ, Ս. Գրոց վկայութիւններով ցուցուած է թէ Բողոքականութիւնը Քրիստոսի առաքեալներուն քարոզած պարզ քրիստոնէութիւնը չէ։ Երրորդ մեր (Քրիստոսի աշակերտաց) ընդունած և քարոզած քրիստոնէական վարդապետութիւնները հաստատուած։

Աւետարանիչ
Գ. Ն. Շնչորհեան

14—15

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

(Օսմանեան լեզուի)

Տան և հինգ օրէն ուսանելի
Աշխատութիւնք Մէնտա Աբլիխ

Կը ծախուի ամեն հայ դրավաճառաց և ջրավաճառ Պօղոս և Յակոբ աղաներու քով, ի դին 100 փարա։

ՆԻԿՈՂՈՍ ԷՖ. ԹԵՐԶԵԱՆ

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

Գրասենեակ, Ղալաթիա, Գրաֆէջ, Թրամվայի կայարանին քով, Փինեռ խանի դէմ, թիւ 6

—o—

Պատրաստ է ստանձնել, Նէրիի, Առևտրական, Քաղաքային և Պատժական դատեր, ինչպէս և ամեն օր առաւօտէն մինչև կէսօր իրեն դիմող անձանց ձրիաբար կարծիք յայտնել, ամեն տեսակ դատական գործոց վերաբերեալ։

Նաև այդ դրասենեկին մէջ մեծ փութով և խնամով կը պատրաստուին և կը թարգմանուին դատական ամեն տեսակ գրութիւններ և ծրագրեր և բարձրատիճան անձանց ներկայանալի ազերսագրեր։

Դիմողին նիւթական անկարողութիւնն ի նկատ կառնուի։

ՏՕՔԹ. Ի. ՍԱԳՍ

Մանկաբարձ բժշկի վկայեալ Պերլինի համալսարանէն, մասնագէտ՝ իգական սեռի հիւանդութեանց համար։ Տօքթ. Սագս որ նոր եկած է Պերլինէն, կը քնակի Բերա, Վենետիկ փողոց, թիւ 5, Շէյլա էֆէնտիի նորակառոյց շէնքին մէջ։ Հիւանդ կընդունի առաւօտեան ժամն 8-10 և երեկոյեան ժամը 12-3 (ըստ Եւր.)։

Ժամը 10էն 12 Բրիտանական դեղարանը կը գտնուի և ժամն 3էն 5 Պոլիս, Սէրիգ դեղարանն։ Զգոյշի հիւանդութեանց համար ելեւէջարան դարձողութիւնք կը կատարուին։ Մանրադիտական գործոց։

Ագքատ հիւանդք ձրիաբար կը դարմանուին։

ԻԼԱՆ

Գասթամունի վիլայէթի տասխիլինտէ Զաֆրանպոլուտա Բէգճոր վէ Օվա օրմանլէրինտէն իլի պին, վէ Թահայտէ Զարի օրմանլէրինտէն իլի պին, քի ճէման տէօրթ պին ճէտիտ դանթար ճիմիշերին կելէճէք թշրինի սանիին իսպիթասընտա իհալէ օլունմադ իւզրէ մանալինճէ վէ պուրաձա միւղայէտ լէ վաղ օլընտըզը ճիհէթլէ թամիպ օլանլերին մանալինտէ Գասթամունի օրման միւֆէթթիշլերինէ վէ տեբրաատէթտէ օրման վէ մատէն մէճլիսինէ միւրաճաաթթ իսլէմէլերի իլան օլունուր։

300 թշրինի սանի 18

1882Ի ԳԻՍԱՒՈՐԸ

Այս հռչակաւոր վուշեայ սիկարի թուղթը որ ամենաքնարեր տեսակէ է, կը յանձնարարուի ծխողաց։ Մայրաքաղաքիս բժշկական վարժարանը փորձարանը կը պարունակէ։ Ընդհանուր շուկաներն է՝ բոլոր Ցանկասանի համար Ղալաթիա, Մոմխանէ փողոց Սիրէ Ֆրանսէզ, 82 թիւ, Պ. Զաքարիա Մարանկիտէսի վաճառատունը։

Կը գտնուի նաև Կ. Պոլսոյ և Ղալաթիոյ բոլոր ծխավաճառաց քով։

19—78

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

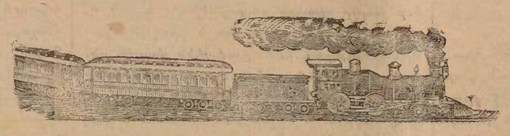

ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻԻՋԻԻՔ–ՋԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 20 Հոկտեմբեր (Ն. Տ.) 1884, մինչեւ յետոյ տեսութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻԻՋԻԻՔ–ՋԷՔՄԷՃԷ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱՆԹՄԲՈՅ 4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60		
	Առաւօտ											Իրիկուն											
	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.
Կ. Պոլիս	6 18	7 15	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 49	12 55	1 31	2 31	3 2	3 40	4 15	4 44	5 23	5 44	6 14	...	...
Գումա–գարու	6 28	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 —	1 6	1 42	2 41	3 13	3 51	4 26	4 55	5 34	5 54	6 22	...	...
Եէնի–գարու	6 32	...	7 57	...	8 58	...	...	10 34	10 53	11 32	12 04	1 10	1 46	2 45	3 17	3 55	4 30	4 59	5 38	...	6 26	...	...
Տավուտ փաշա	6 35	...	8 —	...	...	...	...	10 37	10 56	11 35	12 07	1 13	1 49	2 48	3 20	3 58	4 33	...	5 41	...	6 29	...	...
Յամանթիա	6 40	...	8 6	...	9 4	...	...	10 42	11 1	11 40	12 12	1 18	1 54	2 53	3 25	4 3	4 38	5 5	5 46	...	6 34	...	...
Եէնի–գուլէ	6 45	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 21	1 59	2 58	3 28	4 9	4 41	5 10	5 49	6 4	6 39	...	...
Մաքրիգիւղ	6 56	8 —	8 24	...	9 22	...	...	10 58	...	11 58	...	...	2 11	3 9	...	4 21	...	5 22	...	6 16	6 50	...	...
Ա.–Պիէճիանոս	...	...	8 14	8 34	...	9 32	...	...	11 8	...	12 9	...	2 21	...	...	4 31	...	5 32	...	6 28	...	...	...
Քիւչիւք-Զէքմէճէ	...	...	8 25	...	...	...	...	...	...	...	12 18	...	...	...	...	...	...	...	...	6 37	...	...	...

ՔԻԻՋԻԻՔ–ՋԷՔՄԷՃԷԻԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱՆԹՄԲՈՅ 5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	1		
	Առաւօտ										Իրիկուն												
	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.	ժ. մ.
Քիւչիւք-Զէքմէճէ	...	...	7 34	...	...	...	...	...	...	...	...	1 24	...	...	...	...	...	...	...	...	6 38	...	...
Ա.–Պիէճիանոս	...	...	7 45	...	8 44	...	9 38	...	...	11 20	...	1 34	...	2 33	...	...	...	4 48	5 39	...	6 54	...	...
Մաքրիգիւղ	6 33	7 24	7 57	...	8 55	...	9 49	...	...	11 31	...	1 45	...	2 44	3 20	...	...	4 59	5 50	...	7 5	...	...
Եէնի–գուլէ	6 46	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 42	11 12	11 44	12 48	1 58	2 23	2 57	3 33	4 8	4 46	5 14	6 4	6 38	7 26	...	...
Յամանթիա	6 50	7 41	8 15	8 42	9 13	9 41	...	10 46	11 16	11 48	12 52	2 2	2 28	3 1	3 37	4 12	...	5 19	6 8	6 42	...	...	...
Տավուտ փաշա	6 55	7 46	...	8 47	...	9 46	...	10 21	11 21	11 53	12 57	...	2 33	3 6	3 42	4 17	...	5 24	6 13	6 47	...	...	...
Եէնի–գարու	6 58	7 49	8 21	8 50	9 19	9 49	...	10 24	11 24	11 56	1 —	2 8	2 36	3 9	3 45	4 20	...	5 28	6 16	6 50	...	...	...
Գումա–գարու	7 3	7 54	8 26	8 55	9 24	9 54	10 14	10 29	11 29	12 01	1 5	2 12	2 41	3 14	3 50	4 25	4 56	5 33	6 21	6 54	7 40	...	...
Կ. Պոլիս	7 12	8 3	8 35	9 4	9 33	10 3	10 20	10 38	11 38	12 10	1 14	2 21	2 50	3 23	3 59	4 34	5 5	5 42	6 30	7 03	7 50	...	...

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մաքրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց մէջէն բանող կառախմբոց մէջ։

ՏՕՔԹՕՐ Ն. ԱՇՂԱԶԵԱՆ

Մասնագէտ կանանց եւ տղայոց հիւանդութեանց

Կը գտնուի ամեն օր ժամը 7էն մինչ 11 Պոլիս Եէնի Ճամիի մէջ կայսերական նամակատան դիմաց Նոր Եօրքի դէզարանը։ Իսկ կիրակի օրերը կէս օրէն վերջը Բերա Աղան փողոց թիւ 1 իր տունը։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԴԵՂԱՐԱՆ Պ. ԵՒ Հ. ՔԻԻՋԻԻՔԻԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան գրաղելով հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց և բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալ փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի–Ճամի փողոցի 26 թիւ մեծարանոցին դան՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուանք դեղարան եւ մեծարանոց (տէբոհիթէ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու գանազան դեղերը, մեծ խնամով տիրուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին։ Ասոնցմէ զատ ամեն տեսակ դորձածուած գանազան տեսակ գինի, ազիւռ ձկան իւղ, Նօրվէկիոյ չոքօլա, քօնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին։ Եկած դեղագիրք խնայողի թարմ դեղերով, և մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

ՁԱՓԱԼԻՈՐ ԳԻՆ

ՔԻԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՒ

Որ ամէն տեսակ հանքային ջուրերու Լէյզբոսլի և Մէյնէրիկանի գլխ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալշերիան	2500	Գիավոնեան	3700
Ալլասիան	2500	Գիամինեան	3700
Անտոլուգեան	2500	Գիալեան	3700
Ամիտեան	2500	Իպերիան	5500
Արապիան	3700	Իլլերիան	5500
Պոլոմբիան	6000	Իտրբիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լեսպիան	2200
Քամաթէլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրենեան	2000	Լիսպան	806
Տուրոյ	700	Օրորթոյ	700
Էշմիրշրն	3700	Բէրոնիան	3800
Գիավիան	3700	Վալենսիան	6800
Գիալենիան	3700	Վիրմինեան	6800

Անտուղեան շոգենաւը նաւասպետ Ֆըլէմինկ Լիվերբուլէն ասա հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՆՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատեսքը, Պարոնայք Ֆրէտ, Էչլանտ և ընկ. Լիվերբուլ

Գործակալներնին՝
Կ. Պոլիս, Իտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիւրիւրաղա, Պ. Պ. Քարվէր Եղբարք
Ալէքսանդրիա, Կ. Լ. Վասման և ընկ.
Մալտա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկօրտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդալ և ընկ.

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

Ա.ՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՅ
ԸՆԴ ՀԷԼ Ամէրիկա, Կ. Պոլսոյ և Օսմանայ
ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍՐԸՆ
ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանիա	2,000	Լէսպոս	4,500
Անգելը	3,000	Մարէկիս	4,300
Արկօ	1,300	Մարսիլիա	2,500
Պասսանիա	3,500	Միլիս	2,000
Պորտոֆինօ	2,200	Նեբրս	2,000
Պրանկ	2,000	Օթէլլս	5,000
Գէնիս	2,600	Օրլանտս	3,000
Գրանիքսս	2,500	Օգրանդս	4,500
Գամէս	2,100	Օգդս	2,000
Գաղս	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գանս	2,700	Բալերմ	3,200
Տիտս	2,500	Բաղդէր	1,700
Տօմինս	1,800	Ֆրիդս	2,800
Տրոպս	2,600	Ինպլիս	4,400
Էշտադս	2,600	Ինիսլոս	3,200
Ֆալքան	800	Ըսլլս	3,000
Ֆիտս	1,700	Ըսմինս	5,500
Ֆլամինկս	1,600	Ըսմէս	3,500
Լալլիէս	5,500	Սալէրնս	4,000
Կիդանս	2,200	Սարֆս	2,000
Կօզը	1,800	Սիլիս	2,000
Կրօնս	2,200	Սօրէնդս	4,300
Հանիս		Թասսս	1,200
Հէրս	2,000	Թ. Ռուլսն	3,000
Հիտալիս	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպերդ	1,200	Թօրէսս	2,800
Ճիրս	2,300	Փանդս	3,600
Փէլս	2,000	Էէտս	3,600
Քօլիս	2,200	Զէպրս	1,000
Լէս	2,000	Զէրս	140

Սէրենս շոգենաւը, նաւապետ Մարի Անդ իսյէն ասա եկաւ ընդհանուր վաճառքով և իր բեռն պարպելէ յետոյ Օսէսա պիտի ուղեւորի։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ՖՐԻՏԶ ԼԻՆՏԼԱՆԴ
Գործակալ
Թիւ 17–18, Քիւչիւք Միւլէթ խան Ղալաթիա

Ն. ԲԱՌԷՆ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայէ և Բիրէյ դէպ՝ կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն և Տրապիզոն երթալիք յատաքիկայ չոգենաւն է Մէյնէրէլ որ նոյեմ. 10էն երեկոյեան ժամ 4ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յատաքիկայ չոգենաւն է Մէյրի, որ հոկտ. 28ին պիտի մեկնի։

Ուղեւորներ և արագ ուղարկութիւն

Նաւագրէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆՈՒՈՒԹ ԲԸՊՈՒԼ
Մոմխանէ փողոց, թիւ 141

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ, Մէյնէրիկանի և Օսմանայ դէպ՝ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Ամա Ոոֆիա	3,000	Պրքս
Արարատ	2,500	Ռոմբրս
Արքատիա	2,500	Քրոնիքլսանք
Լաքոնիա	2,500	Ռուիքս
Մասեստանիա	3,500	Մարշ
Ռուսիկիա	2,800	Ֆոթքրթիլ

Ամէս Սէֆլս շոգենաւը Լիվերբուլէն ասա եկաւ։

Ընկերութիւնն օրինաւոր դներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ և Մէյնէրիկանի դէպ՝ բանող շոգենաւ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանորուս	4200	Օասրիս	3000
Ֆէրոս	4000	Դէրթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բէրա	3000
Սէսսոդրիս	3250	Գրանտիք	1700
Թիպս	3250	Լօրիւս	800
Մակտոլա	3250	Օլինտա	800
Մարիսթիս	3250	Սէսիլ	700

Սէսսոդրիս ամսոյս 27ին Լիվերբուլէն ասա կը սպասուի։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹԻԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանլըզ փողոց, Պոլիս

Տնօրէնութիւն, Լիվերբուլ
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սքրիդ, Լիվերբուլ

Ա.բոնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԻՏԱԼԻԻ ՄԱԽՍՈՒՍԷ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՅՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐԸ

1884 Հոկտեմբեր 1 Երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԿՂԶԻՒՔ

ՕՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

Կղզիներէն Կամուրջ

Ժ. Մ.
1 45 Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկաղ Գընալը
1 45 Բէնտիք Գարթալ Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկաղ Գընալը (Մեծ Կղզիէն ժամը 2 30ին)
3 — Բէնտիք Գարթալ Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկաղ Գընալը (Մեծ Կղզիէն ժամը 8 45ին)

Կամուրջէն Կղզիները

3 45 Գընալը Պուրկաղ Հէյպէլի Մեծ Կղզի Գարթալ Բէնտիք
9 45 Գընալը Պուրկաղ Հէյպէլի Մեծ Կղզի Գարթալ Բէնտիք
10 45 Գընալը Պուրկաղ Հէյպէլի Մեծ Կղզի

ԿԻԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Կղզիներէն Կամուրջ

1 — Մեծ Կղզի Հէյպէլի
1 45 Բէնտիք Գարթալ Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկաղ Գընալը
8 45 Բէնտիք Գարթալ Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկաղ Գընալը Գատրգիւղ (Մեծ Կղզիէն ժամը 9ին)

Կամուրջէն Կղզիները

3 45 Գատրգիւղ Գընալը Պուրկաղ Հէյպէլի Մեծ Կղզի Գարթալ Բէնտիք
9 45 Գընալը Պուրկաղ Հէյպէլի Մեծ Կղզի Գարթալ Բէնտիք
11 — Հէյպէլի Մեծ Կղզի

ՄԱԳՐԻ–ԳԻՒՂ

ՕՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

Մաքրիգիւղէն

Ժ. Մ. Առաւօտ
2 — Մաքրիգիւղ Սամաթիա

Կամուրջէն Իրիկուն
11 — Սամաթիա Մաքրիգիւղ

ՀԱՅՏԱՐ–ԲԱՇԱ

ԻԶՄԻՐԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՑ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԵՐՈՒՆ ՁԱՐՄԱՐԵԱԼ

ՕՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

Կամուրջէն

2 — Իզմիա գացող կառախումբ	Թ.	2
3 55 Հերեկէ »	»	4
7 40 Իզմիա »	»	6
10 25 Կէյպիզէ »	»	8
11 20 Բէնտիք »	»	10

Հայտար բաշաէն

1 40 Բէնտիքէն եկող կառախումբ	Թ.	2
2 40 Կէյպիզէն »	»	3
4 40 Իզմիրէն »	»	5
8 25 Առանց յարմարելու (1)		
11 45 Իզմիրէն եկող	»	7

ԳԱՏԸ–ԳԻՒՂ

ՕՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ Կամուրջէն Գատրգիւղէն		ԿԻԻՐԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔ Կամուրջէն Գատրգիւղէն	
Ժ. Մ.	Ժ. Մ.	Ժ. Մ.	Ժ. Մ.
1 15	1 15	1 30	1 30
2 —	2 —	2 30	2 30
2 45	2 45	3 30	3 30
3 30	3 30	4 30	4 30
4 30	4 30	5 45	5 45
5 30	5 30	9 —	9 —
8 30	8 30	10 —	10 —
9 30	9 10	11 —	11 —
10 —	10 —	12 —	12 —
10 45	10 30		
11 30	11 20		
12 —	12 —		

Գատրգիւղի շոգենաւք ի Տարկին պիտի հանդիպին Հայտար բաշա։

(1) Կիւրակէ և ուրբաթի օրերը ժամը 9 15ին։

Ծ. —Կը ծանուցուի, թէ օտար արծաթի դրամից գործածութիւնը կայսերական կառավարութեան կողմանէ արգիլեալ լինելով իսարէի—Պոխտուսէի տոմսավաճառք չպիտի առնուին կամ տան զայն. և որովհետև դրամ մանրելու պարագայ չունին նոքա, ուստի ուղեւորք պարտին կանխաւ պատրաստել շոգենաւուն վարձքն, որպէս զի ժամանմամբ չլինին։

Կամրջի և նաւահանգստի գործակալք տոմսերը պիտի հաւաքեն առնուն. խստիւ արգիլեալ է նոքաց տոմսի տեղ դրամ ընդունիլ. այս արգելքին հակառակ վարուողներն պատասխանատու են. ուստի կը խնդրուի, որ կամրջէն ուղեւորք կամրջէն վրայ, և Գատրգիւղէն ուղեւորք Գատրգիւղի նաւահանգստին վրայ, իսկ ուրիշ նաւահանգիստներէ շոգենաւ մտնողները շոգենաւուց մէջ տոմս առնուն։

Երեկոյները կամրջէն ժամը 9.45ին, Մեծ Կղզեաց, և ժամը 11.30 և 12ին Գատրգիւղի համար եղեալ շոգենաւուց մէջ չպիտի ընդունուին լընդանիտա բեռներ, մեծ մասուխներ, երկրտասանական ամբոխներ, և այլն որ նեղութիւն կուտան ուղեւորաց։

Օդը միջապատ եղած ժամանակ, ամեն շոգենաւ վտանգէ զգուշանալու համար, պիտի դադար տուուլ, իւր գտնուած տեղը։ Այսպէս եթէ փոթորկի պատճառաւ շոգենաւք չկարենան իրենց որոշեալ ընթացքն, ուղղութիւնք չպիտի ունենան։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1884 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31

Վերոյիշեալ Էջերուն շոգենաւերը

1 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Միրկեան Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
1 Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
1 Պէյգօզէն Բաշապահճէ Ր. Բաշամահալլէ Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզկունճուք
1 Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզկունճուք Գապաթաշ
1 45 Գավազնէրէն Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Պէյգօզ Բաշապահճէ Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյի Գուզկունճուք Գապաթաշ
2 — Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէյրիւք. Թարապիա Եէնիքէյ Մէհէնա Պէյտանը. Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտ. Գուրուչէշմէ Օրթա. Պէշիկթաշ։
3 — Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Պէյգօզ Բաշապահճէ Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզկունճուք Իւսկիւտար
3 — Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Քիրէնճիրնու Թարապիա Եէնիքէյ Միրկեան Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
4 45 Պէյգօզ Բաշապահճէ Ռիգիմթաշտամնայլէ Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզկունճուք Պէշիքթաշ։
4 30 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Մէհէնա Միրկեան Պէյտանը Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
6 45 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Պէյգօզ Բաշապահճէ Եէնիքէյ Միրկեան Գանդրճա Ր. և Ա. Հիսար Գանտիլի Արնաւուտքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Օրթաքէյ Գուզկունճուք Պէշիքթաշ Իւսկիւտար
7 45 Ա. և Ր. Գալատա Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Մէհէնա Պէյտանը Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
8 45 Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Պէյգօզ Բաշապահճէ Ր. Բաշամահալլէ Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզկունճուք Իւսկիւտար
8 45 Եէնիմահալլէէն Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Միրկեան Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
9 45 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Մէհէնա Պէյտանը Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
10 30 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէյրիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Միրկեան Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ

Կամր